



Statusrapport 7

Utsatte barn og unges tjenestetilbud
under covid-19-pandemien



**BARNE-, UNGDOMS-
OG FAMILIEDIREKTORATET**

Postadresse:
Postboks 2233
3103 Tønsberg

Besøksadresse:
Fredrik Selmers vei 3
0663 Oslo

Sentralbord:
466 15 000

Utgitt:
28.08 2020

ISBN: 978-82-8286-349-0
(digital utgave)

bufdir.no

Innhold

OM KOORDINERINGSGRUPPEN	4
OPPSUMMERING	5
1. INNLEDNING	12
2. FOLKEHELSEINSTITUTTETS VURDERINGER AV DAGENS SMITTESITUASJON	13
3. STATUS I DE SPESIFIKKE TJENESTENE	15
4. AKTIVITETSTILBUDET TIL BARN I SOMMERFERIEN OG UTOVER HØSTEN 2020	32
LITTERATURLISTE	42

OM KOORDINERINGSGRUPPEN

Koordineringsgruppens sammensetning er:

- Mari Trommald, direktør Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
- Andreas Halse, fungerende avdelingsdirektør, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet
- Anne Magdalena Solbu Kleiven, divisjonsdirektør, Utdanningsdirektoratet
- Johan Georg Torgersen, divisjonsdirektør, Helsedirektoratet
- Bjørn Vandvik, avdelingsdirektør, Politidirektoratet
- Edle Kristin Grønningsæter Pallum, avdelingsdirektør, Sekretariatet for konfliktrådene
- Pål Surén, fungerende avdelingsdirektør, Folkehelseinstituttet
- Jan Erik Grundtjernlien, seksjonssjef, Arbeids- og velferdsdirektoratet

Mandatet for koordineringsgruppen

Covid-19-pandemien og de innførte smitteverntiltakene kan ha omfattende konsekvenser for sårbare barn og unge og deres familier. Det er uttrykt bekymring fra mange hold om effektene både på kort og lang sikt. Sårbare barn skal også i krisetid fanges opp, få hjelp og ivaretas. Problemstillingene er tverrsektorielle. En del tjenester som yter bistand til sårbare barn og unge opererer med sterkt redusert kapasitet. Det kan få svært store konsekvenser for denne gruppen. Det er derfor avgjørende at det sikres en god koordinering mellom relevante sektorer slik at gruppen ivaretas på en god måte.

Gjennom de etablerte strukturene i krisehåndteringen er det mekanismer for jevnlig rapportering for status for de samfunnskritiske funksjonene særskilt og for alle sektorområder. Disse mekanismene fanger ikke nødvendigvis godt nok opp utfordringer knyttet til gruppen sårbare barn og unge. Det er behov for en egen struktur på direktoratsnivå som sikrer at problemstillinger av relevans for denne gruppen drøftes og håndteres på tvers av sektorene. Det er videre behov for at regelmessige vurderinger av tilstanden og mulige tiltak løftes opp til departement og regjering.

Det ligger som et premiss for arbeidet at normal drift i tjenestene skal tilstrebes så raskt som det er forsvarlig ut fra gjeldende smittevernråd.

Gruppen skal:

- a) sikre oppdatert informasjon om sårbare barn og unge og koordinert informasjonsflyt mellom direktoratene og ut til tjenestene.
- b) gi en statusrapport hver 14. dag til barne- og familieministeren om hvordan gruppen sårbare barn og unge fanges opp og følges opp under pandemien og forslag til oppfølgingstiltak. BFD forankrer arbeidet i den interdepartementale gruppen.
- c) beskrive ulike scenarier for konsekvenser for gruppen sårbare barn og unge i en situasjon med en langvarig pandemi med tilhørende smitteverntiltak, og vurdere tiltak for å bøte på konsekvensene dette vil ha for sårbare barn og unge over tid.
- d) etablere dialog med Barneombudet, sentrale organisasjoner i frivillighet som jobber med sårbare barn og unge, samt Nasjonalbiblioteket, for å fange opp de utfordringer disse observerer og diskutere hvordan disse organisasjonene kan bidra.

Organisering og deltagelse

Gruppen ledes av Bufdir. Andre deltagere er Hdir, Udir, FHI, IMDi, POD og Sfk. Bufdir har invitert inn AVdir til gruppen. Gruppen er ikke noe beslutningsorgan. Vedtak om oppfølging av gruppens arbeid fattes av de deltagende virksomheter innenfor de til enhver tid gjeldende fullmakter de har. Gruppens rapporter blir offentlige fra det tidspunkt Barne- og familiedepartementet bestemmer.

OPPSUMMERING

Dette er den syvende statusrapporten fra koordineringsgruppen, og den første rapporten etter sommerferien. Tidligere statusrapporter fra koordineringsgruppen er tilgjengelige på bufdir.no.

I denne statusrapporten er koordineringsgruppen bedt om å kartlegge hvordan/ om tjenestetilbudet for barn og unge fortsatt er påvirket. Rapporten har også et eget kapittel om hvordan sommeraktivitetene for barn og unge har blitt påvirket av koronapandemien.

Som de tidligere rapportene har vist, ble tjenestetilbudet til barn og unge sterkt svekket under nedstengingen i vår. Personell ble omdisponert, fysiske møter ble erstattet av digitale møter, og mange tjenester reduserte tilbudet. For eksempel var nesten 40 prosent av skolehelsetjenestene omdisponert i mai, og 70 prosent av barnevernsansatte hadde hjemmekontor. Det har tatt lang tid å gjenåpne mange av tjenestene og få dem tilbake til normal drift.

Smitten har økt etter sommerferien. Koordineringsgruppen er bekymret for at endringer i smittesituasjonen vil påvirke tjenestetilbudet negativt. Gruppen advarer mot nye nedstenginger som kan føre til alvorlige konsekvenser for sårbare barn og unge. Det har vært en markant økning i antall henvendelser til Alarmtelefonen siden 15. mars: I juni og juli var det dobbelt så mange som i fjor- Spørretjenesten Ung.no varslet i juni/juli Kripos om 39 spørsmål fra barn og unge som handlet om «fare for liv og helse», noe som var 24 flere enn på samme tid i fjor. En klar overvekt av varslene handlet om «vold/overgrep i nære relasjoner».

Barn og unge har rett til opplæring. Skoler og barnehager kan også være et avgjørende pusterom for barn og unge som lever i stressende familiesituasjoner. Ansatte i skoler og barnehager som møter barna hver dag er også viktige for å fange opp dem som lever i dårlige forhold og melde inn bekymringer. Derfor er det spesielt viktig at disse tilbudene opprettholdes fremover.

Vi har tidligere skrevet at det primært har vært tre forhold som påvirker tjenesteleveransene under pandemi: smittevern hensyn, personellsituasjonen og virksomhetens behov for å bruke personellet til å forberede seg. Dette har ligget til grunn for rapporteringen til koordineringsgruppen, der vi har sett på hvordan nedstenging har påvirket tjenestene til barn og unge, og tilstrebet mer normal drift av tjenester. Etter hvert som epidemien har vært under kontroll, er det primært grunnleggende smittevern hensyn som begrenser tjenesteutøvelsen. Myndighetenes strategi har endret seg fra å ha generelle smitteverntiltak (med nedstengning) til å arbeide målrettet inn mot testing, isolering, karantenering der det er utbrudd. Tiltak blir i større grad lokalt rettet.

Koordineringsgruppen anbefaler at:

- Myndighetene i sin kommunikasjon fortsetter å tydeliggjøre de negative konsekvensene av en nedstengning for barn og unge, både ved nasjonale og lokale nedstengninger.
- Skoler, barnehager og andre tilbud for utsatte barn og unge bør holdes åpne så langt det er mulig under koronapandemien, fordi de negative konsekvensene av nedstengning er store for utsatte barn og unge.
- Koordineringsgruppen har tidligere anbefalt at det settes nasjonale krav til risikovurdering før tjenester til barn og unge stenges. Koordineringsgruppen anbefaler at koronaforskriften bør endres slik at forskriftskravet knyttet til skole/barnehagestengning utvides til også å omfatte nedstengning av andre samfunnskritiske tjenester til barn og unge (slik som helsetjenester, barnevern mv). Erfaringene med forskriftsteksten har synliggjort at lokale smittevernsmyndigheter og Fylkesmenn en slik innretning på alvor. Det anbefales dermed at krav på dette området samles et sted – i stedet for at det er spredt mellom ulike veiledere og malverk. Tiltak som omhandler nedstengning enten som forebyggende tiltak eller som del av å få smittekontroll blir dermed vurdert særskilt og myndighetene blir konsultert.

- Det synes som om det er grupper i befolkningen hvor det er noe lavere oppslutning om de generelle smittevernreglene. For å sikre bred oppslutning om smitteverntiltakene bør myndighetene jobbe videre med målrettede informasjonstiltak og involvere relevante direktorater. Det bør vektlegges at ingen gjøres til syndebukker, men at den enkelte må ansvarliggjøres.
- Det bør legges en tydeligere nasjonal anbefaling for hvordan tjenestene skal håndtere barn med denne typen symptomer, slik at det sikrer god ivaretagelse og kontinuitet i oppfølgingen av syke barn. Barn med febertilstander og lignende er kanalisert til feberpoliklinikker/luftveisklinikker. Covid-19-lignende symptomer representerer en vesentlig del av kontaktårsak for barn og innebærer ofte differensialdiagnostikk. Manglende kontakt med fastlegene kan resultere i et fragmentert helsetilbud for barn og unge, med fare for helsetap både på kort og lengre sikt.

Hovedfunn oppsummert: Tjenestene er fortsatt på vei mot normalisering

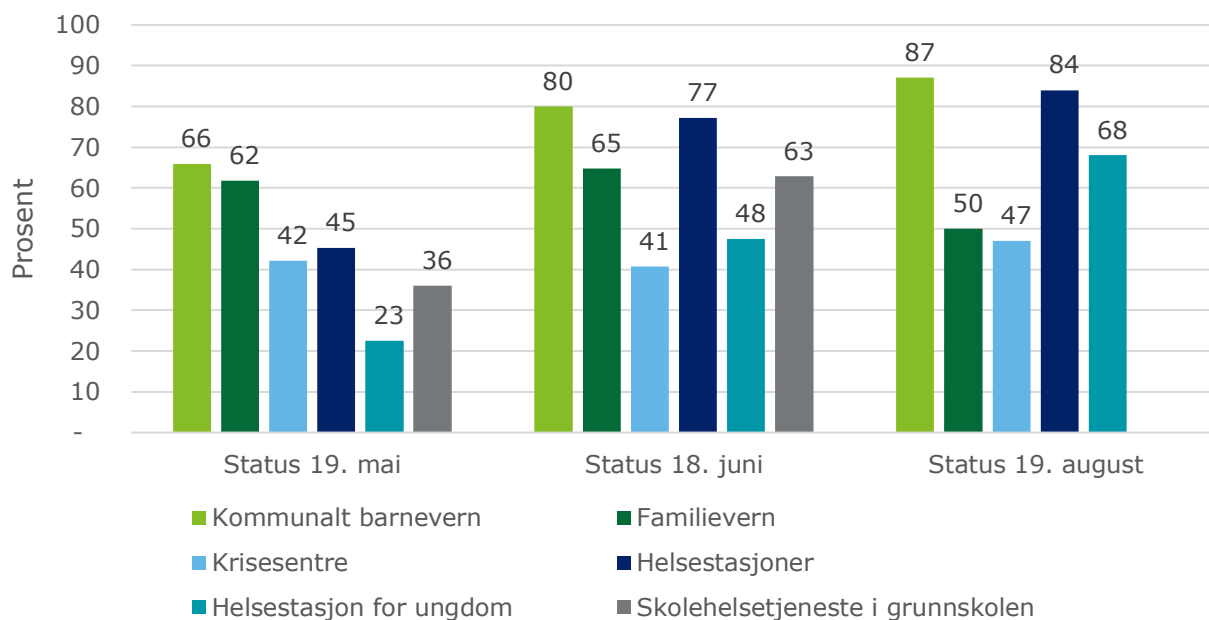
På tvers av undersøkelsene til de ulike tjenestene ser vi at de fortsetter å nærme seg normal drift. Endringen er ikke like stor som fra mai til juni, men vi ser en svak bedring fra juni til august. Nasjonale myndigheter har vært tydelige i sin kommunikasjon at tjenester til barn og unge skal skjermes og det er grunn til å tro at dette har medført en redusert omdisponering av personell fra helsestasjon 0-5 år og helsestasjons for ungdom, men det er fremdeles utfordrende for tjenestene å komme tilbake til normal drift. Dette gjelder også fritidsaktiviteter.

Målet med å øke testkapasiteten ansees fortsatt å være krevende. Erfaringer fra de store byene tilsier at det fortsatt er risiko for omdisponering dersom det kommer større utbrudd. Erfaringer fra enkelte lokale smittesituasjoner har medført lokal stor nedstengning.

Samlet sett tilsier dette at det er viktig å fortsette å ha oppmerksomheten på barn og unge som sårbar gruppe, og tydeliggjøre i nasjonale føringer at barn og unge skal skjermes også fremover.

Det har i hele perioden vært lav bruk av fastlegetjenester for barn og unge. Fastlegene har en viktig funksjon som førstelinje for å avdekke somatiske og psykiske lidelser hos barn. De har også en viktig funksjon for å kunne avdekke sosiale utfordringer, herunder omsorgssvikt. Det at kommunene over tid skal fortsette å kanalisere febersykdommer, hoste, halsproblemer samt andre covid-19-symptomer som magesmerter, diaré til egne feberklinikker/luftveisklinikker vil bety at tjenestene til barn og unge blir redusert. Høst/vinter er høysesong for kontakt av barn hos fastlegene, og manglende kontinuitet i oppfølgingen av syke barn vil utgjøre en risiko for barns helse.

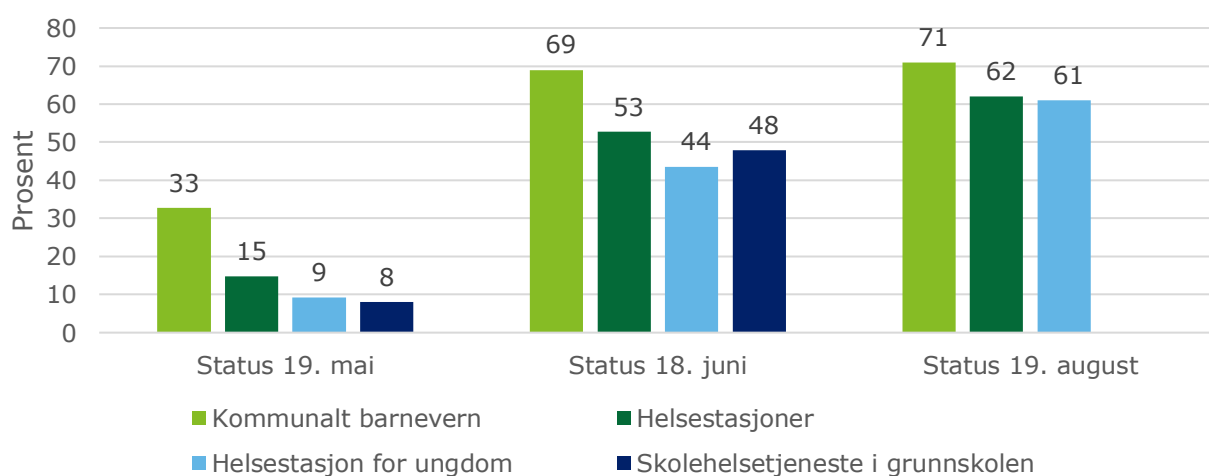
Andel som svarer de får like mange henvendelser fra barn og familier som normalt



Stadig flere tjenester rapporterer om normal mengde henvendelser fra barn og familier, selv om en del fortsatt rapporterer om færre henvendelser enn vanlig. I familievernet opplever en viss andel (7 av 22 / 32 prosent) av kontorene flere henvendelser enn normalt. De andre tjenestene svarer generelt at de får færre eller samme antall henvendelser.

Vi har ikke spurt skolehelsetjenestene nå i august, men vi presenterer resultatene fra undersøkelsene i mai og juni for å gi et mest mulig komplett bilde av utviklingen.

Andel som svarer at de ikke har endret hyppigheten av fysiske møter



Andelen som har normal mengde fysiske møter med barn har økt noe siden juni.

Endring i henvendelser i andre tjenester

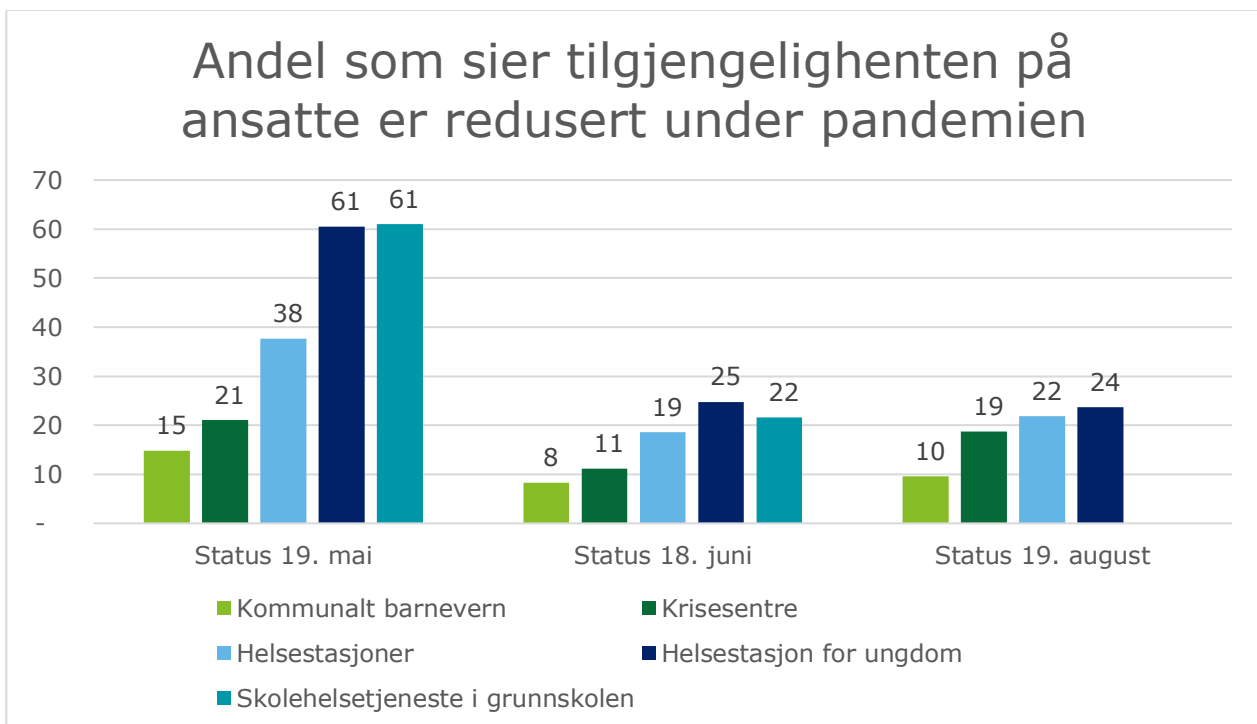
Vi har ikke direkte sammenliknbare tall for hvor mange henvendelser de andre tjenestene får eller hvor ofte de har fysiske møter med barn. Vi har imidlertid innhentet rapportering på aktivitet fra en rekke tjenester. Årsaken til at tjenestene eventuelt har redusert aktivitet er ikke kartlagt, men se rapportering fra hvert direktorat for detaljer.

Statlig barnevern	Det statlige barnevernet har i hovedsak vært i ordinær drift i perioden. Det har totalt sett vært en nedgang i nye plasseringer i beredskapshjem, og noe økning i institusjonsplasseringer. Nedgangen i henvisninger om fosterhjem fra kommunene startet før pandemien.
NAV	Ved utgangen av august er det nå kun to kontor (av 303) som er stengt for publikumsbesøk. Andelen som er stengt for drop-in (uten avtale) er gått ned (76), og kontor som er åpne for publikumsbesøk øker (225). Det er 76 kontor som er stengt for besøk uten avtale. En del av disse har ikke samme åpningstid som før 12. mars, da antall fysiske besøk er gått ned.
Psykisk helsevern for barn og unge	Omtrent samme antall polikliniske konsultasjoner og døgnopphold i juli 2019 som i juli 2020.
Fastleger	I uke 28-31 i 2020 var det nedgang i antall pasienter hos fastlegene for alle alderskategorier sammenliknet med samme periode i 2019, men større nedgang for alderskategoriene 0-5 år og 6-10 år. En del av nedgangen i antall konsultasjoner kan skyldes at barn og unge med luftveissymptomer under covid-19 epidemien blir vurdert ved egne luftveisklinikker og ikke hos fastlege.
Barnehager og skoler	34 000 elever har fått undervisning fysisk på skolen i deler av eller i hele perioden skolene var stengt, noe som tilsvarer omkring 5 prosent av elevene. Av disse var 7 500 elever med vedtak om spesialundervisning og 12 400 elever ansett som barn med særlige omsorgsbehov eller utsatte av andre grunner. Det er kun et fåtall elever som ikke har møtt på skolen etter gjenåpningen.

For andre tjenester mangler vi tall, og sektordirektoratene har vurdert hvordan tjenesten har endret seg som følge av smittevernhensyn. Tabellen under gir en kort beskrivelse av hva hver tjeneste har rapportert:

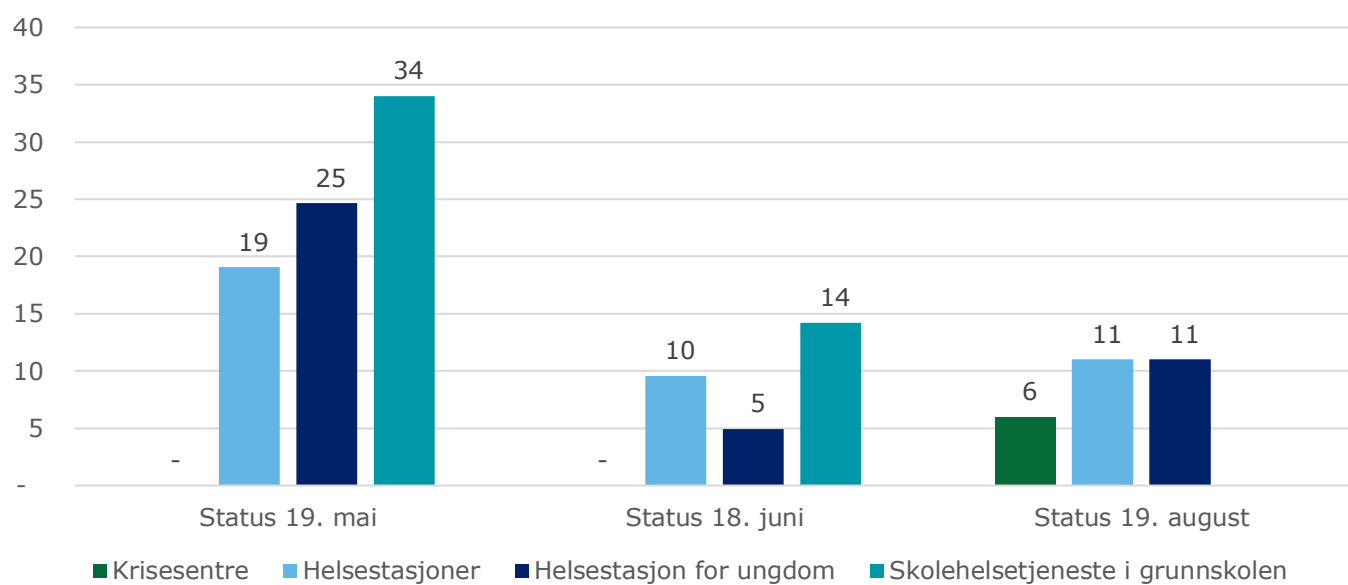
Barnehusene	Barnehusene registrerer at det er flere barn og familier som ikke kan møte til tilrettelagt avhør eller oppfølging og behandling som følge av forkjølelssymptomer forenlig med covid-19, eller karantene som følge av utenlandsopphold.
Konfliktrådene	Tjenestetilbudet er mer tilgjengelig sammenlignet med forrige rapportering. Mangel på egnede møtelokaler i kommunen der ungdommen bor trekkes frem som det største hinderet for å gjennomføre fysiske møter mellom ungdom og oppfølgingsteam. Konfliktrådet har iverksatt kompensierende tiltak som videomøter og tett dialog med kommunene for å avhjelpe situasjonen i de aktuelle sakene.
IMDis minoritetsrådgivere	IMDis minoritetsrådgivere er til stede på skolene etter sommerferien. IMDis minoritetsrådgivere erfarer økt tilstedeværelse og kapasitet i tjenestetilbudene på skolene, og at helsesykepleier og skolepsykolog er mer tilgjengelige enn før sommeren. Det er fortsatt mange skoler som

	ikke tillater drop-in samtaler, og elevmøter må i større grad enn tidligere planlegges i forkant.
Uttak av overføringsflyktninger, bosetting av flyktninger og asylbehandling	IMDi vedtok 22. juni å gjenoppta bosetting av overføringsflyktninger. Bosetting fra asylmottak har økt etter at smittevernrestriksjonene ble mindre omfattende.



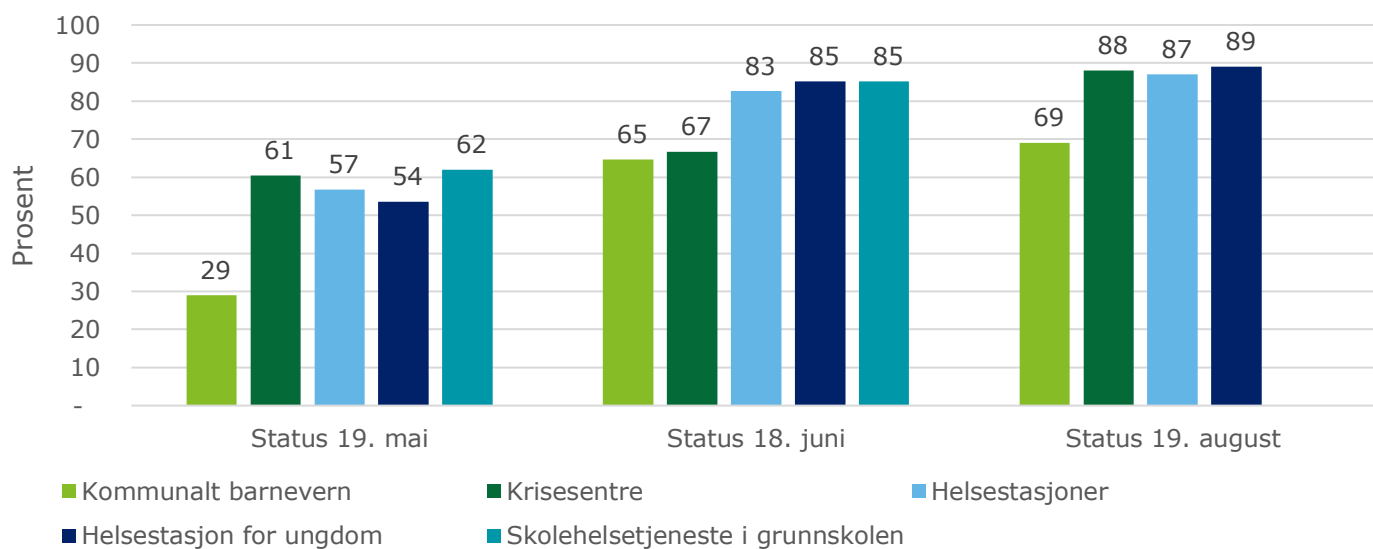
Andelen som opplever redusert tilgjengelighet på ansatte er omtrent den samme som i juni. 6 av de 32 krisesentrene som svarte på undersøkelsen i august rapporterte redusert tilgjengelighet, sammenliknet med 3 av 27 sentre i juni.

Andel som svarer at personell er omdisponert



Andelen som svarer at personell er omdisponert er ganske lik som i juni. Andelen helsestasjoner for ungdom som rapporterer omdisponering har økt til samme nivå som helsestasjoner for barn, og to av 32 krisesentre rapporterer for første gang at personell er omdisponert. Ingen av de kommunale barneverntjenestene har rapportert om omdisponering.

Andel som svarer at ingen ansatte i hovedsak jobber hjemmefra nå under koronautbruddet



De ulike tjenestene bruker hjemmekontor stadig mindre, og omtrent i samme grad som i juni. Krisesentrene har endret seg mest, og 28 av de 32 krisesentrene som svarte sa at ingen av de ansatte i hovedsak jobber hjemmefra.

Hovedfunn: Sommeraktiviteter 2020– bedre enn forventet

Før sommeren var det særlig stor bekymring for om sommertilbudene til barn og unge ville bli gjennomført som normalt. Undersøkelse gjennomført i forbindelse med tidligere statusrapport viste at mange frivillige organisasjoner synes det var utfordrende å gjennomføre aktiviteter som normalt. Koordineringsgruppen oppfordret sterkt til å gjennomføre aktiviteter som planlagt innenfor smittevernreglene.

Bufdirs kartlegging i mai 2020 viste en kraftig nedgang i *planlagte* gruppeaktiviteter for barn og unge sommeren 2020. Bufdir og Utdanningsdirektoratet har gjennomført nye undersøkelser i august 2020 for å finne ut hvordan tilbudet ble. Utvalget var frivillige organisasjoner, kommuner og fylkeskommuner.

Undersøkelsene viser at aktørene har tilbudt fritidsaktiviteter og sommerskole til barn og unge i sommer på tross av utfordringene covid-19-situasjonen medfører. Det er imidlertid færre barn som har deltatt, i mange tilfeller på grunn av smittevernhensyn.

Nesten ingen av de frivillige organisasjonene som har svart på denne undersøkelsen avlyste sine aktiviteter – inkludert flere som planla å avlyse aktivitetene da vi undersøkte i mai 2020.

Det er få kommuner som har hatt sommerskole for barn og unge. Av de 114 kommunene som har svart på undersøkelsen, er det bare 18 kommuner som ga tilbud om sommerskole i 2020. Det er på samme nivå som i 2019, hvor 17 kommuner hadde et slikt tilbud. Tilbudet denne sommeren ble imidlertid gitt med redusert kapasitet grunnet smittevernhensyn, slik at færre barn har deltatt.

1. INNLEDNING

Regjeringen har nedsatt en koordineringsgruppe som skal følge opp tilbudet til sårbare barn og unge under pandemien. Dette er den syvende rapporten fra koordineringsgruppen. Koordineringsgruppen har siden oppstarten hatt som premis for arbeidet at normal drift i tjenestene skal tilstrebes så raskt som det er forsvarlig ut fra gjeldende smittevernråd.

1.1 Hvem er de sårbare barn og unge?

Utsatte barn og unge kan være spesielt utsatt når barnehage og skole stenger og når hjelpetjenestene er mindre tilgjengelige. Sårbarhet hos barn og unge kan skyldes at de selv har behov for ekstra oppfølging, at familien er sårbar eller i en sårbar situasjon, eller en kombinasjon av disse. Statistikken og forskningen som beskriver disse sårbare barna, samt anslag fra Folkehelseinstituttet (FHI), gjør at vi kan anslå denne gruppen til å utgjøre minst 20 prosent av barn og unge. Basert på folketallet per 1. januar 2020 utgjør dette 223 722 barn og unge. Med dagens utfordringer antar vi at gruppen er større enn disse anslagene, uten at vi vet hvor stor den er¹.

Konsekvensene av koronautbruddet kan være at flere barn og unge nå er i en sårbar situasjon. Familier som i en normalsituasjon vanligvis har tilgang til praktisk hjelp i hverdagen har opplevd å få store utfordringer hvis hjelp og støtte uteblir. I tillegg kan koronautbruddets påvirkning på økonomien føre til at familiesituasjonen for barn og unge blir vanskeligere. Dette kan for eksempel handle om foreldre som rammes av permittering eller oppsigelse. Endringene kan føre til stress i familien og utløse psykiske reaksjoner som depresjon, frustrasjon, aggresjon og økt rusbruk. Den nye situasjonen blir dermed en risikofaktor som tidligere ikke var kjent for familien eller omgivelsene.

Det er vanskelig å tallfeste hvor mange barn og unge som er utsatt for slike endringer. I tillegg er det vanskelig å se disse familiene i den pågående situasjonen. Mange familier som er i en sårbar situasjon, vegrer seg under normale omstendigheter for å søke hjelp fra det offentlige hjelpeapparatet. Ifølge en kunnskapsoppsummering fra NKVTS om tilsvarende situasjoner, vil ikke nødvendigvis familier selv oppsøke hjelpeapparatet i slike kriser (NKVTS, 2020).

Hovedaktiviteter for koordineringsgruppen har vært å kartlegge hvilke tjenester som er berørt av koronaepidemien, og påse at disse så raskt som mulig kommer tilbake i normal drift.

1.2 Barns rettigheter i en krisesituasjon

FNs barnekonvensjon forplikter oss til å ivareta barnets beste selv om situasjonen er krevende. Både stat og kommune har alltid et ansvar for å vise hvordan de har vurdert barnets beste ut fra alle barnets behov og prøve å få til en mest mulig harmonisk løsning mellom smittevern og andre behov. FNs barnekonvensjon fastslår at alle barn og unge under 18 år har rett til å ha en trygg og god oppvekst.

Konvensjonen uttrykker dette i disse fire punktene:

- Barn har rett til liv og helse
- Barn har rett til skolegang og utvikling
- Barn har rett til omsorg og beskyttelse
- Barn har rett til deltakelse og innflytelse

Norge er også forpliktet til å treffe nødvendige tiltak for å sikre beskyttelse og sikkerhet for personer med nedsatt funksjonsevne. Det står i artikkel 11 i FN-konvensjonen for personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD).

¹ <https://bufdir.no/globalassets/korona/koordineringsgruppen/sarbare-barn-og-unge---vedlegg-til-rapport---hovedversjon.pdf>

2. FOLKEHELSEINSTITUTTETS VURDERINGER AV DAGENS SMITTESITUASJON

2.1 Folkehelseinstituttets vurderinger av dagens smittesituasjon

Etter en periode med svært lave smittetall i mai og juni begynte antall nye meldte tilfeller å øke igjen i juli (fra uke 30, dvs. fra 20. juli). Antallet meldte tilfeller økte fra 53 i uke 29 til 370 i uke 32. Deretter flatet det ut til 360 i uke 33. (Når dette skrives, er vi i begynnelsen av uke 35.)

Økningen i smitte kan tilskrives følgende forhold:

- Utbruddet på Hurtigruta (MS Roald Amundsen).
- Nordmenn som ble smittet på ferie i EU-land, hovedsakelig land som ble betegnet som «grønne», dvs. med lave smittetall.
- Innvandrere som har vært på besøk i tidligere hjemland utenfor EU/EØS.
- Smitte på private fester og skjenkesteder.

De siste ukene har det kun vært et mindretall (17 prosent) av tilfellene hvor smittetilførelse ikke har latt seg spore. Alle de lokale utbruddene har kommet under kontroll. I den siste risikovurderingen vurderer FHI risikoen for smitte som høy på lokalt nivå og lav på nasjonalt nivå. Dette betyr at det er høy sannsynlighet for nye lokale utbrudd, men liten sannsynlighet for en ny smittebølge på nasjonalt nivå.

2.2 Folkehelseinstituttets vurdering av gjeldende smittevernsanbefalinger

De mest inngripende smitteverntiltakene ble avvirket 15. juni. Epidemien skal heretter kontrolleres gjennom de grunnleggende smitteverntiltakene, som handler om å holde seg hjemme ved luftveissymptomer og sikre god hygiene. Tiltak for å holde avstand mellom personer videreføres også, men i mindre inngripende former. Anbefalt avstand er én meter, men det gjelder ikke for én-til-én-tjenester hvor nærmere kontakt er nødvendig for å få utført tjenesten. Barn og unge er også unntatt avstandsrådet så lenge de er i organiserte aktiviteter med faste grupper eller med sine nærmeste.

Strategien er fortsatt å kontrollere epidemien gjennom de grunnleggende smitteverntiltakene. Det er også gjort innstramminger i de nasjonale rådene og påbudene. Reiserådene er strammet inn ved at det er kommet en generell anbefaling om å unngå unødvendige utenlandsreiser. EU-landene som tidligere ble karakterisert som «grønne», er nå blitt «gule» for å understreke dette. Utesteder får ikke lenger holde åpent etter midnatt. Grensen på 200 personer ved offentlige arrangementer, som skulle vært økt til 500 fra 1. september, blir beholdt inntil videre. Helsedirektoratet har pålagt kommunene å etablere kapasitet til å teste 1,5 prosent av innbyggerne hver uke, med mulighet til å skalere opp til 5 prosent ved større utbrudd.

Bruk av munnbind anbefales i situasjoner hvor det er økende spredning av smitte i lokalmiljøet, ikke mulig å holde én meter avstand og ikke mulig å drive effektiv smittesporing. I praksis gjelder dette hovedsakelig kollektivtransport. Det gjelder ikke for skoler, barnehager og én-til-én-tjenester hvor det ikke er mulig å overholde én-metersregelen, fordi det der er mulig å drive smittesporing. Det gjelder heller ikke for barn under ungdomsskolealder, det vil si under 12-13 år.

Oppdatert kunnskap om smitte hos barn og unge

Folkehelseinstituttet har laget to kunnskapsoppsummeringer om barns betydning for smittespredning, sist i april.² Det har siden kommet lignende kunnskapsoppsummeringer fra andre. Konklusjonene er at

² <https://www.fhi.no/publ/2020/barns-rolle-i-spredning-av-sars-cov-2-covid-19-1.-oppdatering/>

kvaliteten på studiene er moderate. Resultatene er imidlertid konsistente og tyder på at barn ikke er vesentlige smittekilder og at barn har lavere risiko for å bli smittet av nærkontakter. Når smitte fra nærkontakter forekommer, er det oftest fra voksne i samme husholdning. Smitte mellom barn er sjelden.³ Det er fortsatt uavklart hvor vanlig det er med asymptomatisk infeksjon hos barn, og i hvilken grad asymptomatiske barn kan smitte videre. Smittemønsteret hos ungdom blir mer likt de voksne jo nærmere de kommer voksen alder.

Det har kommet flere artikler om smitte i barnehager og skoler etter at de nevnte kunnskapsoppsummeringene ble laget. I en studie fra Australia ble det påvist 27 tilfeller hos barn, ungdom og ansatte i barnehager og skoler (12 barn/elever og 15 ansatte) i perioden før samfunnet i større grad ble nedstengt. (Skolene ble aldri stengt.)⁴ Av de 1448 nærkontaktene som ble fulgt opp, ble 18 sekundært tilfeller påvist, hvorav 3 hos barn/elever og 2 hos voksne på 3 skoler. Det var 1 utbrudd med 13 tilfeller i en barnehage der en ansatt var primært tilfellet. Artikkelen konkluderer med at barn/elever og lærere ikke bidro vesentlig til smittespredning i regionen, og at smitte mellom barn ikke ble påvist og derfor antas å være sjelden.

I motsetning til dette, ble det påvist et større utbrudd på en videregående skole i Israel, med to primært tilfeller som ikke hadde relasjon til hverandre.⁵ Dette kan bety at det på det tidspunktet var mer utbredt smitte i miljøet enn det man var kjent med. Studien bekrefter antagelsen om at smitte spres lettere blant tenåringer enn blant yngre barn. De fysiske forholdene ved skolen har sannsynligvis også bidratt til smittespredning. Skolen hadde store klasser (35-38 elever) og små klasserom (39-49 kvadratmeter). På grunn av hetebølge var alle vinduer lukkede og air-condition i bruk i alle klasserom.

Det er også kommet flere modelleringsstudier for å vurdere effekten av skolestenging, da det ikke finnes erfaringsbaserte studier på dette. I en modelleringsstudie fra Storbritannia påpekes viktigheten av testing og isolering av smittede elever og ansatte, og smitteoppsporing rundt tilfeller, for å unngå en ny epidemibølge.⁶ Studien har ikke skilt mellom effekten av skolestenging og effekten av å hjemmekontor for foreldre og redusert bruk av kollektivtransport.

En annen modelleringsstudie fra Storbritannia har skilt disse faktorene ved bruk av sosiale kontaktdata.⁷ Studien fant at åpning av barneskoler (primary schools) uten å endre andre tiltak (fortsatt hjemmekontor og begrenset fritidstilbud) vil ha en begrenset påvirkning på smittespredningen i samfunnet, mens hvis man i tillegg åpner høyere skoletrinn (secondary schools) kan det ha noe større påvirkning.

En tredje modelleringsstudie fra Japan viste at skolestenging ikke hadde effekt på smittespredningen der. I Japan ble skolene stengt i mars, mens det meste av samfunnet ellers, inkludert universitet og høyskoler, ble holdt åpent.

Kunnskapsgrunnlaget om effektene av å stenge skoler og barnehager er fortsatt tynt, men så langt tyder funnene på stenging ikke er særlig effektivt med tanke på å begrense smitte. En viktig konklusjon fra kunnskapsoppsummeringen fra European Centre for Disease Control and Prevention er at utbrudd i skoler reflekterer smittesituasjonen i samfunnet.² Trygg drift av skoler og barnehager fordrer at smitten er under kontroll. De grunnleggende smittevernreglene må respekteres, og det må være effektive systemer for testing og smittesporing.

³ <https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/COVID-19-schools-transmission-August%202020.pdf>
<https://www.nccmt.ca/knowledge-repositories/covid-19-rapid-evidence-service>
<https://doi.org/10.1101/2020.05.20.20108126>

⁴ Macartney K, Quinn HE, Pillsbury AJ, et al. Transmission of SARS-CoV-2 in Australian educational settings: a prospective cohort study. *Lancet Child Adolesc Health*. 2020

⁵ Stein-Zamir C, Abramson N, Shoob H, et al. A large COVID-19 outbreak in a high school 10 days after schools' reopening

⁶ Panovska-Griffiths J, Kerr CC, Stuart RM, et al. Determining the optimal strategy for reopening schools, the impact of test and trace interventions, and the risk of occurrence of a second COVID-19 epidemic wave in the UK: a modelling study

⁷ <https://doi.org/10.1101/2020.1107.1125.20156471>

3 STATUS I DE SPESIFIKKE TJENESTENE

I avsnittene under redegjør direktoratene for status i tjenestene per august 2020.

3.1 Utdanningsdirektoratets vurderinger

I juni gjennomførte Utdanningsdirektoratet en ekstraordinær datainnsamling fra barnehager og skoler for å få mer detaljert informasjon om hvordan barnehager og skoler har håndtert covid-19, og hvordan dette har påvirket barnehage- og skoletilbudet. Funnene ble presentert fredag 14. august, og hovedfunnene understøtter tidligere funn fra fylkesmennenes undersøkelser om konsekvensene for sårbare barn og unge.

Til tross for at skolene ble stengt fra 12. mars har 34 000 elever fått undervisning fysisk på skolen i deler av eller i hele perioden skolene var stengt, noe som tilsvarer omkring 5 prosent av elevene. Av disse var 7 500 elever med vedtak om spesialundervisning og 12 400 elever ansett som barn med særlige omsorgsbehov eller utsatte av andre grunner.

Datainnhenting bekrefter at det er et fåtall elever som ikke har møtt på skolen etter gjenåpningen. I uke 20 var det rundt 4 200 elever som ikke møtte på skolen fordi de selv eller noen i familien var i risikogruppe. Andel elever som ikke møtte på skolen i uke 20, ser ut til å være noe høyere blant elever med spesialundervisning og særskilt norskopplæring. I uke 24 var antallet redusert til rundt 1700 elever. I uke 20 var rundt 1300 elever hjemme på grunn av sykdom, ukjent grunn eller fordi skolen ikke hadde oppnådd kontakt med hjemmet. I uke 24 var dette antallet redusert til rundt 1200.

Tidligere rapporteringer har fremhevet bekymring for tilbudet for barn med vedtak om spesialpedagogisk hjelp og opplæringstilbudet til elever med spesialundervisning og særskilt språkopplæring. Denne bekymringer blir bekreftet av de nye dataene. Omkring 1 av 3 elever med spesialundervisning har fått færre timer enn planlagt etter at skolene gjenåpnet. Omkring 1 av 10 elever med spesialundervisning har fått færre timer med lærer og flere timer med assistent enn normalt/planlagt. Omkring halvparten av elevene med særskilt språkopplæring fikk færre timer enn normalt/planlagt. Omkring 1 av 10 fikk færre timer med lærer og flere med assistent enn vanlig.

Samtidig viser dataene at mange av skolene har prioritert elever med særskilt norskopplæring når det gjelder tilstedeværelse på skolen. Fem prosentpoeng flere av elevene med særskilt norskopplæring får opplæringen hovedsakelig på skolen. Forskjellen mellom elever med spesialundervisning og alle elever 1.-10. trinn er derimot kun på ett prosentpoeng. På ungdomstrinnet får 66 prosent av elever med spesialundervisning hovedsakelig undervisningen på skolen mot 58 prosent av alle elever på ungdomstrinnet. Vi vet fra tidligere rapporteringer at kommunene og skolene har prioritert tilstedeværelse for 1. - 4. trinn og mellomtrinnet fremfor ungdomstrinnet. I tillegg er vi kjent med at de fleste skoler i stor grad har tilrettelagt for at elever med rett på spesialundervisning og særskilt språkopplæring skal få dette på skolen.

Ved skolestart for skoleåret 2020-2021 skal skolene og barnehagene følge gult tiltaksnivå i trafikklysmodellen, med mindre lokale helsemyndigheter beslutter at det skal være rødt tiltaksnivå lokalt. Ved gult nivå kan hele skoleklasser være samlet, og alle elever skal få et fulltidstilbud på skolen med ordinære skoledager. Dette er kommunisert ut til alle barnehager, grunnskoler, videregående skoler, kommuner og fylkeskommuner. I tillegg er det tydeliggjort hvilke krav og forventninger vi har til kommunene og skolene når det gjelder elever i risikogruppen eller elever med enkeltvedtak om spesialundervisning eller særskilt språkopplæring. Hvis smittesituasjonen i samfunnet endrer seg, må skolene være forberedt på å endre tilbake til rødt nivå. Vi har tydeliggjort at skoleeier derfor må planlegge for alle situasjoner og lage en beredskapsplan slik at de raskt kan veksle mellom de ulike nivåene. På udir.no finner de forslag til en slik beredskapsplan. Med en slik beredskapsplan kan skoleeier være best mulig forberedt slik at de kan gi et så godt tilbud som mulig for alle elever, og spesielt for de mest sårbare og utsatte elevene.

Vi har dessuten laget informasjonsskriv til foreldre på ulike språk for å informere og forberede på skolehverdagen fremover. Vi mener at disse tiltakene vil bidra til en forutsigbar oppstart av skoleåret 2020-2021 for elever, foresatte, skoleledere og ansatte.

Som et resultat av lokal smitteøkning har vi sett eksempler på at enkelte kommuner har stengt barnehager, skoler og SFO som et generelt forbyggende tiltak. Fylkesmannen har derfor sendt ut en e-post til alle kommuner med en påminnelse om vilkårene for at kommunene kan heve tiltaksnivået til rødt eller stenge barnehager og skoler. Dessuten har vi gjort kommunene oppmerksomme på hvilke forpliktelser de har for å gi et hensiktsmessig og forsvarlig tilbud som vektlegger barns beste, også ved en eventuell endring i tiltaksnivå eller stenging som følge av covid-19. En viktig påminnelse ved lokal smitteøkning er at kommunen må vurdere om tiltak på rødt nivå er tilstrekkelig for å få kontroll over smitten fremfor stenging.

For å følge med på utviklingen har vi bedt fylkesmennene om å registrere hvilke kommuner som endrer tiltaksnivået fra gult til rødt eller stenger barnehager, skoler og voksenopplæring på grunnlag av smitteøkning. Vi vil også følge med på hvordan kommunene bruker midlene de har mottatt som støtte til oppfølging av utsatte barn og unge under pandemien.

3.2 Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets vurderinger

Bufdir har diskutert situasjonen med fylkesmannsembetene. Deres inntrykk er at tjenestene har vært tilgjengelige og stort sett i normal drift. I møte med eventuell ny oppblomstring i smitte blir det viktig å minne om positive erfaringer om hvordan man håndterte smitten før sommeren. Direktoratet har hyppige samarbeidsmøter med embetene og følger situasjonen tett.

Vi har hentet inn nye tall for det kommunale barnevernet, familievernet og krisesentrene. Vi sendte ut spørreundersøkelser til barnevernet i kommunene tirsdag 11. august med frist onsdag 19. august, og fikk inn 178⁸ svar fra det kommunale barnevernet. Vi fikk svar fra hele landet unntatt Agder fylkeskommune. Vi har også sent undersøkelser til familievernet og krisesentrene, og fikk svar fra 22⁹ av 49 enheter i familievernet og 32¹⁰ av 46 krisesentre.

Vi har i tillegg innhentet data om familievernet og statlig barnevern fra saksbehandlingssystemene våre.

Oppsummert kan vi si at:

- Den positive utviklingen vi så gjennom våren og frem til juni i kommunalt barnevern har holdt seg. Resultatene fra august er generelt sett de samme som i undersøkelsen 18. juni.
- Familievernet er omtrent i normal drift, og vi ser en moderat økning i antall henvendelser.
- I det statlige barnevernet har vi hatt noe flere plasseringer på institusjon enn normalt, og noe færre plasseringer i beredskapshjem enn normalt. Det er færre plasseringer i fosterhjem enn normalt, men denne nedgangen startet før pandemien.
- En stabilt høy andel av krisesentrene har hatt uendret kapasitet til å gi et beskyttet botilbud under pandemien, selv om smittevernrestriksjoner gjør det krevende å opprettholde normal drift. Nedgangen i antall barn på krisesenter i perioden gir grunn til bekymring for om voldsutsatte med barn får den hjelpen de trenger.

Endringer i tjenestetilbudet som skyldes mangel på personell

Det kommunale barnevernet

Undersøkelsen blant kommunale barneverntjenesten viser at 88 prosent av de spurte tjenestene rapporterer at tilgjengeligheten på ansatte er uendret. Kun 10 prosent svarer at tilgjengeligheten er

⁸ Svarprosent er omtrent 60 prosent

⁹ Svarprosent er omtrent 45 prosent

¹⁰ Svarprosent er omtrent 70 prosent

reduisert. Dette er omtrent det samme som undersøkelsen i juni, hvor 8 prosent svarte at tilgjengeligheten var redusert.

Det kommunale barnevernet ble spurt om å beskrive *hva som må til for at tjenesten kan komme tilbake til ordinær drift*. 87 enheter svarte på dette spørsmålet ved denne rapporteringen. Det er en betydelig nedgang i antall svar sammenlignet med de forrige rapporteringene. Det kan indikere at flere opplever at de er i ordinær drift, og at de derfor har valgt å ikke svare på spørsmålet. Av de 87 som svarte, oppgir hele 62 enheter at de er i ordinær drift.

På spørsmål om hvorfor tilgjengeligheten var redusert, peker 10 prosent på hjemmekontor. I mai pekte 8 prosent på hjemmekontor som årsak. Den svake økningen fra juni til august kan skyldes tilfeldigheter.

Det statlige barnevernet

Statlig barnevern har opprettholdt sine tjenester som normalt gjennom sommermånedene. Vi har sett oppsving i henvisninger om fosterhjem i juli, og dette kan være en følge av at henvisningene har vært færre enn normalt hittil i år. Antall barn og unge som har hatt behov for akutt hjelp fra barnevernet har vært omtrent på samme nivå som andre år i juli. Det er enkelte ansatte ved barnevernsinstitusjoner som er i karantene etter lokale smitteutbrudd i sommer, men antallet er lavt og påvirker ikke tjenestene i vesentlig grad.

Familievernet

Familievernet ble midlertidig stengt fra 12. mars, og vært åpnet for ordinær drift fra 16. april. Terapeutkapasiteten i familievernet har vært noe redusert, men er nå i det store og hele som normalt. I gjennomsnitt rapporterte familievernkontorene 19. august at de hadde 90 prosent terapeutkapasitet. Kun ett kontor hadde under 75 prosent kapasitet. Dette er omtrent det samme som rapporteringen i juni.

Krisesentrene

Et flertall av krisesentrene som har besvart undersøkelsen (81 prosent) rapporterer at tilgjengeligheten på ansatte er uendret under pandemien, men andelen er noe mindre enn ved forrige måling hvor 89 prosent oppga dette. Tilsvarende er det en økning i andelen som rapporterer at tilgjengeligheten på ansatte er redusert, med en økning fra 11 til 19 prosent.

På spørsmål om hvorfor tilgjengeligheten er redusert, oppgir ni prosent hjemmekontor, som er en liten økning fra juni. Det er imidlertid et stort flertall (88 prosent) av sentrene som har besvart undersøkelsen som oppgir at ingen av de ansatte jobber hjemmefra under pandemien. Andelen har økt fra 61 prosent i mai og 67 prosent i juni.

Det har vært en stabilt høy andel av krisesentrene som oppgir at de har uendret kapasitet til å gi et beskyttet botilbud til voldsutsatte med barn sammenlignet med normalt, og det har også vært en viss økning fra 79 prosent i mai til 84 prosent i august. En mindre andel av sentrene (13 prosent) rapporterer at de har noe mindre kapasitet enn normalt, som er litt færre enn i mai (16 prosent).

Endringer i tjenestetilbudet på grunn av smittevern hensyn

Det kommunale barnevernet

Det har vært en betydelig endring i bruk av hjemmekontor fra april til juni, og denne har holdt seg i august. Fritekstsvarene peker i samme retning. 69 prosent rapporterer nå at ingen ansatte bruker hjemmekontor, sammenlignet med 29 prosent den 19. mai. Kun 3 prosent oppgir nå at de bruker hjemmekontor for mer enn halvparten av alle ansatte. I april oppga hele 71 prosent dette. Som ved de foregående rapporteringene, er den viktigste begrunnelsen til bruk av hjemmekontor å unngå at alle ansatte må i karantene samtidig dersom noen får påvist covid-19. I tillegg begrunner noen enheter bruk av hjemmekontor ved press på kollektivtrafikken, økt smitte og økt antall ansatte som er i karantene etter ferien.

Videre ser vi at det har vært en positiv utvikling i bruk av fysiske møter fra våren til august. Over to tredjedeler svarer nå at de ikke har endret hyppighet av fysiske møter. I mai oppga en tredjedel det samme. Rundt en fjerdedel svarer at de har noe færre fysiske møter, sammenlignet med to tredjedeler i

mai. Andelen tjenester som svarer at de har langt oftere konsultasjoner på video eller telefon under koronautbruddet er halvert fra våren, men stabilt siden juni. 16 prosent svarer nå at de har langt oftere konsultasjoner på video eller telefon.

Det statlige barnevernet

Det statlige barnevernet har i hovedsak vært i ordinær drift i perioden. Det har totalt sett vært en nedgang i nye plasseringer i beredskapshjem, og noe økning i institusjonsplasseringer. Nedgangen i henvisninger om fosterhjem fra kommunene startet før pandemien.

Nye plasseringer akutt	Jan-juli 2019	Jan-juli 2020	<i>prosentvis endring</i>
<i>Beredskapshjem</i>	609	494	-19
<i>Institusjon</i>	444	495	11
Sum	1053	989	-7

Nye plasseringer	Jan-juli 2019	Jan-juli 2020	<i>prosentvis endring</i>
Institusjon utenom akutt	426	445	4
Kommunale fosterhjem	674	516	-23

Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker

Mottatte saker etter barnevernsloven	27.februar-23.august 2019	27.februar-23.august 2020
Akuttsaker	582	451
Klager på akuttvedtak	278	212

For perioden 27. februar til 23. august var det en nedgang i både antall akuttsaker og i klager på akuttvedtak i fylkesnemnda i 2020, sammenliknet med samme periode 2019.

Mottatte saker etter barnevernsloven	Mai 2019	Mai 2020	Juni 2019	Juni 2020	Juli 2019	Juli 2020	Per 23. august 2019	Per 23. august 2020
Akuttsaker	114	83	98	99	78	57	55	53
Klager på akuttvedtak	51	41	52	43	42	27	21	11

Sammenlikner vi sommeren 2019 og 2020 måned for måned, ser vi imidlertid at nedgangen antall akuttsaker og klager flater ut. For juni og hittil i august var det omtrent samme mengde akuttsaker.

Familievernet

Familievernet åpnet for fysisk oppmøte for veiledning og mekling fra torsdag 16. april. De følger en egen smittevernveileder som er utarbeidet for kontorene. Familievernet gir fortsatt konsultasjoner via telefon, og kan også gjøre det via video. I fritekstsvarene i spørreundersøkelsen rapporterer enhetene generelt om at de har normal drift, men med strengt smittevern. Enkelte enheter rapporterer imidlertid uro over mulig ny smitteoppblomstring.

I Indre Østfold har familievernet holdt stengt i én uke som følge av lokal nedstenging ved smitteutbruddet der.

Krisesentrene

Krisesentrene er ved tidligere målinger blitt spurte om hvor godt tilbudet til barn er sammenliknet med normalt (samtaler, gruppetilbud og fritidsaktiviteter), og for august er det erstattet med et spørsmål om tilbudet til barn i fellesferien (se kapittel 4). I juni svarte nesten halvparten at tilbudet var uendret, samtidig oppgir nesten halvparten at tilbudet var noe dårligere enn før.

På spørsmål om hva som må til for å komme tilbake til ordinær drift er det flere krisesentre som svarer at dette er avhengig av smittesituasjonen og om samfunnet generelt åpnes mer opp. Flere av sentrene oppgir at de fortsatt har «unntaksturnus» med rulling av personale, delvis avstengning av beboerrom og andre smitteverntiltak, noe som gjør det vanskelig med ordinær drift. Særlig for små sentre med allerede få ansatte, er dette en krevende situasjon. Noen sentre etterlyser mer bruk av digitale plattformer, og det er meldt om behov for bedre teknisk utstyr for å kunne kommunisere med brukere og i intern drift.

I en situasjon med vedvarende utfordringer for sentrenes disponering av personell, lokaler, teknisk utstyr med mer som følge av smittesituasjonen, er det viktig at kommunene har god dialog med eget krisesenter og stiller nødvendig ressurs til disposisjon.

Endringer i tjenestetilbudet som følge av at barn/familier avbestiller eller ikke møter til planlagt time

Det kommunale barnevernet

23 prosent av tjenestene oppgir at de oftere opplever at familier avlyser planlagte møter under koronatilbudet. Det er ti prosentpoeng mindre enn undersøkelsen i mai, men likevel seks prosentpoeng opp siden juni. Denne svake økningen kan imidlertid skyldes tilfeldigheter.

Om lag 70 prosent av tjenestene oppgir at frykt for smitte i liten eller ingen grad blir oppgitt som årsak til avlysning av møter i tjenesten. Dette er en svak nedgang fra undersøkelsen i juni.

Vi ser også at det har vært en nedgang i andelen tjenester som oppgir at de får færre henvendelser fra familier nå under koronatilbudet fra våren til august. Kun 7 prosent oppgir nå at de får færre henvendelser, sammenliknet med 25 prosent i mai. De aller fleste (87 prosent) får nå uendret mengde henvendelser.

Familievernet

13 av 22 de enhetene som svarte på spørreundersøkelsen opplever oftere avlysninger av planlagte møter sammenliknet med normalt. Dette er en oppgang fra forrige rapportering, hvor rundt en tredjedel av kontorene opplevde oftere avlysninger. 8 av 22 enheter rapporterer også om at frykt for smitte i noen eller stor grad er oppgitt som årsak til avlysning av møter.

Familievernet ble også stilt spørsmål om de opplever det som et problem at familier holder barn hjemme. Her svarer 95 prosent at de i liten eller ingen grad opplevde dette som et problem, en oppgang fra 84 prosent i juni.

7 av 22 enheter svarer at de får flere henvendelser enn normalt, og 4 av 22 at de får færre henvendelser. Dette er nedgang fra forrige rapportering, hvor over en tredjedel av enhetene svarte at de fikk færre henvendelser.

Tall fra familievernets saksbehandlingssystem hentet ut i august 2020 viser en økning i antall henvendelser. Imidlertid fjerner familievernet etter hvert de kliniske henvendelsene som blir trukket. Det betyr at tallene for sommeren 2020 kommer til å synke utover høsten etter hvert som flere trekker henvendelsen. Historisk sett har 10-20 prosent av henvendelsene blitt trukket, og økningen i kliniske saker er dermed ikke så dramatisk som tallene viser i dag. Henvendelser om mekling er imidlertid mer stabile over tid.

Antall henvendelser om mekling			
	Mai	Juni	Juli
2019	1558	1344	1216
2020	1636	1605	1267

Antall kliniske henvendelser			
	Mai	Juni	Juli
2019	2534	2276	1671
2020	2485	2746	2069

Krisesentrene

Det har vært en nedgang i andelen krisesentre som oppgir at de har færre henvendelser fra voldsutsatte med barn under pandemien sammenlignet med normalt, fra 55 prosent i mai, til 44 prosent i august. Det er en viss økning i andelen sentre som opplever en uendret mengde henvendelser, fra 42 prosent i mai til 47 prosent i august.

Samtidig viser foreløpige tall¹² fra krisesentrene i tabellen under at det har vært en nedgang i både antall opphold av barn og antall nye barn som beboere i 2020 sammenlignet med 2019. I første perioden av nedstengningen ser vi en nedgang i antall opphold på 22 prosent fra 2019 til 2020. Nedgangen i antall opphold fra 2019 til 2020 øker til 41 prosent i mai. I juni og juli var nedgangen i opphold av barn på henholdsvis 45 og 33 prosent. Dette gir grunn til bekymring for barn som lever i familier med vold som ikke får den hjelpen de kan få hvis de kommer til et krisesenter. Vi ser en særlig nedgang i bruken av krisesentrene av barn med innvandrebakgrunn sammenlignet med fjoråret.

Barn på krisesenter¹¹	Mars-april 2019	Mars-april 2020	Mai 2019	Mai 2020	Juni 2019	Juni 2020	Juli 2019	Juli 2020
Antall opphold av barn	212	169	126	91	140	77	72	48
Antall nye beboere, barn	174	138	98	74	106	59	48	42

For å kartlegge hindringer for at voldsutsatte med barn henvender seg til et krisesenter, ble det i den siste undersøkelsen gitt flere svaralternativer på spørsmålet. De årsakene som oftest blir oppgitt av krisesentrene¹³ er at voldsutsatte er mer isolerte (72 prosent), at de voldsutsatte opplever større kontroll fra voldsutøver (66 prosent), og frykt for smitte (59 prosent). Andre årsaker er at andre tjenester avdekker mindre vold (53 prosent) og oppfordring fra myndighetene om å holde seg hjemme (53 prosent). En mindre andel av sentrene (28 prosent) mener at manglende informasjon om at krisesentre er tilgjengelige er en av hindringene.

Buudir har i samarbeid med NKVTS utarbeidet informasjonstekst på dinutvei.no på en rekke språk om at krisesentertilbudet er åpne og trygge å bruke mht. Smittevern. Dette er også formidlet til fylkesmenn, kommuner og krisesentre. Buudir har videre oppfordret alle krisesentrene til å være aktive overfor lokale medier, sosiale medier og andre mulige kanaler, for å nå ut med budskapet om at krisesentret er tilgjengelig og trygt. Vi har sett at flere sentre har vært godt synlige i lokalpresse. Vi vil nå vurdere

¹² Tallene gjelder for opphold som startet innenfor tidsperioden. Nye beboere er de som bodde på krisesenter for første gang dette året innenfor tidsperioden. Tallene har ikke gjennomgått fullstendig kvalitetssikring. Ikke alle krisesentre har levert inn statistikk fra 2020 enda. Beboere registreres i statistikken først etter de har flyttet ut, derfor kan det reelle antallet beboere være høyere enn det fremstår her.

¹³ Mulig å krysse av for flere svaralternativer, derfor er summen av prosent over 100.

hvordan vi kan nå større deler av befolkningen med god informasjon om vold i nære relasjoner og om hjelpetilbudet.

Andre endringer i den kommunale barneverntjenesten

Bekymringsmeldinger

Tre fjerdedeler av tjenestene rapporterer nå at de får inn omtrent like mange bekymringsmeldinger. Det er verdt å merke seg at flere oppgir nå at de mottar flere bekymringsmeldinger enn vanlig, 12 prosent i august og 14 prosent i juni, sammenlignet med 7 prosent i mai.

Hjelpetiltak og samvær

Andelen tjenester som oppgir at de i stor grad opprettholder hjelpetiltakene og som gjennomfører samvær i henhold til vedtak i fylkesnemnda, har hatt en betydelig endring fra april til juni. Endringen holder seg i august. Nesten alle (94 prosent) oppgir at de i stor grad opprettholder hjelpetiltakene og 98 prosent oppgir at de i stor grad gjennomførte samvær i henhold til vedtak i fylkesnemnda.

Samarbeid

Det har vært en gradvis positiv utvikling fra april til august i hvordan barneverntjenestene opplever samarbeid med andre tjenester. Kun 9 prosent oppgir nå at det er vanskeligere å samarbeide med andre tjenester, sammenlignet med 21 prosent i april. Samtidig peker flere enheter i fritekstsvarene at det at samarbeidspartnere åpner mer opp som viktig for at tjenesten skal komme tilbake til ordinær drift.

Vi har valgt å spørre spesifikt om samarbeidet med psykisk helsevern. Også her har det vært en gradvis positiv utvikling fra april til august. Nå svarer 86 prosent at samarbeidet er uendret, som er en økning på 9 prosentpoeng fra juni.

Akutt

Om lag alle tjenestene (92 prosent) oppgir at de har uendret mulighet til en forsvarlig håndtering av akuttsaker under koronautbruddet. 8 prosent rapporterer at de har noe redusert mulighet til forsvarlig håndtering. Det er en økning på fire prosentpoeng fra juni, men denne svake økningen kan skyldes tilfeldigheter.

Andre endringer i krisesentrene

Bekymringsmeldinger

Andelen krisesentre som oppgir at de har sendt færre bekymringsmeldinger til barnevernet enn vanlig, har gått ned fra 37 prosent i mai til 28 prosent i august. Tilsvarende er det en økning i andelen sentre som oppgir at de sender omtrent like mange bekymringsmelding som før, fra 63 prosent i mai til 72 prosent i august. Det viser at kontakten med barnevernet er i ferd med å normalisere seg, noe som kan bety bedre oppfølging av barn på krisesenter.

Samarbeid med andre tjenester

Det er fortsatt mange krisesentre som opplever at de har færre henvendelser fra andre tjenester, noe som kan være noe av forklaringen på lavere besøkstall under pandemien. 44 prosent rapporterer at de har færre henvendelser enn normalt i august, som er en bedring fra mai, hvor andelen var 68 prosent. Tilsvarende var det litt over halvparten av sentrene som besvarte undersøkelsen i august som opplevde uendret mengde henvendelser, som er en økning fra 24 prosent i mai.

Samtidig er det en større andel av sentrene som opplever at det er vanskeligere å samarbeide med andre tjenester nå enn før, og andelen har økt fra 19 prosent i juni til 34 prosent i august. Dette er bekymringsfullt, da oppfølgingen av voldsutsatte og deres barn krever koordinering og samarbeid med en rekke andre tjenester.

Håndtering av saker med høy risiko

Et stort flertall av sentrene (94 prosent) mener at de har like god mulighet til å sikre en forsvarlig håndtering av saker med høy sikkerhetsrisiko som før, og andelen har vært stabilt høy siden den første

målingen i mai (87 prosent). Dette viser at sentrene har prioritert å opprettholde et sikkert botilbud til voldsusatte med høy risiko i perioden.

3.3 Helsedirektoratets vurderinger

Psykisk helsevern for barn og unge

Døgnbehandling – innleggelse

Planlagt

	Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni	Juli
0-5 år	5	8	9	5	6	3	1
6-12 år	24	35	26	8	14	17	17
13-17 år	73	71	77	45	51	93	54

Døgnbehandling – innleggelser

Hast

	Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni	Juli
0-5 år	0	0	0	0	0	0	0
6-12 år	2	4	4	2	3	5	4
13-17 år	137	125	114	107	129	140	143

Polikliniske konsultasjoner

Planlagt

	Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni	Juli
0-5 år	3 304	3 210	3 455	3 291	4 133	4 298	1 229
6-12 år	28 863	26 037	26 213	22 371	28 933	29 927	8 582
13-17 år	39 547	34 293	38 670	36 480	39 644	40 992	16 187

Polikliniske konsultasjoner

Hast

	Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni	Juli
0-5 år	1	4	4	1	3	0	1
6-12 år	46	42	32	20	42	48	36
13-17 år	310	213	183	173	131	214	136

Dagbehandling

Planlagt

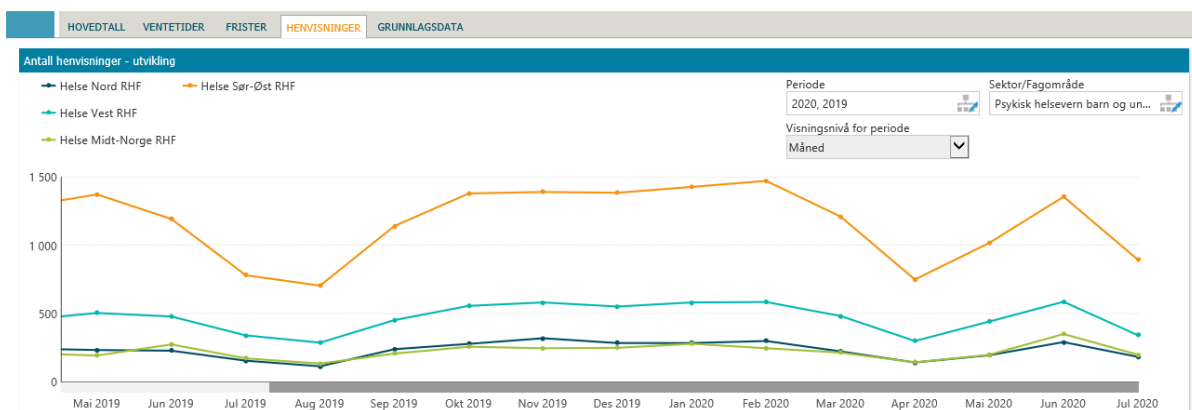
	Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni	Juli
0-5 år	26	31	8	11	13	33	3
6-12 år	320	226	201	191	266	234	60
13-17 år	194	203	189	171	181	150	66

Tabellene over viser, med utgangspunkt i data fra Norsk Pasientregister, utvikling i aktivitet for spesialisthelsetjenesten i perioden fra og med januar til og med juli 2020. Merk forbehold knyttet til datagrunnlag angitt til slutt.

- **Psykisk helsevern poliklinikk:** I juli 2020 ble det utført 155 689 polikliniske konsultasjoner i det psykiske helsevernet. Det var en økning på 1 prosent eller 1 600 konsultasjoner sammenlignet med juli 2019. Polikliniske konsultasjoner forgår i hovedsak som planlagte episoder. Fra januar til juli 2020 gikk tallet på planlagte konsultasjoner ned med 51 prosent. Dette er naturlig sesongvariasjon. For de yngste aldersgruppene var det en sterkere nedgang på 60-70 prosent i tallet på polikliniske konsultasjoner fra januar til juli 2020.
- **Psykisk helsevern døgntilrettelagt behandling:** Det var 6 141 døgnopphold i juli 2020. Sammenlignet med juli 2019 så var det en nedgang på nær 1 prosent. Om lag 62 prosent av døgnoppholdene skjer i form av øyeblikkelig hjelp, og om lag 38 prosent er planlagte. Fra januar til juli 2020 så var det en nedgang på 16 prosent i tallet på døgnopphold, mot en nedgang på 9 prosent for samme periode i 2019. Omfanget av planlagte døgnopphold gikk ned med 21 prosent fra januar til juli 2020, og omfanget av hasteopphold gikk ned med 9 prosent. For aldersgruppen 13-17 år var det en liten økning på 4 prosent i tallet på døgnopphold i form av øyeblikkelig hjelp fra januar til juli 2020. Tallet på planlagte døgnopphold for aldersgruppen 13-17 var 26 prosent lavere i juli sammenlignet med januar, i tråd med resultatet for alle aldersgrupper samlet.
- **Psykisk helsevern – planlagt dagbehandling:** Det var 656 dagepisoder i juli 2020, mot 1 128 i juli 2019. Dagaktiviteten har relativt sett gått mye ned for alle aldersgrupper, men den utgjør en svært liten andel av den totale aktiviteten.

Om datagrunnlaget: Tallene er basert på månedlige rapporterte data til Norsk Pasientregister fra helseforetakene. Det kan skje endringer i datamaterialet i form av korrigeringer og etterregistreringer. Etterregistreringer kan medføre at den til nå registrerte aktiviteten i juli er noe lavere enn den vil være i endelige data for 2020. Trendene i materialet antas imidlertid å gjelde.

Henvisninger:



Status

Helsedirektoratet har innhentet tilbakemeldinger fra et utvalgt enheter i psykisk helsevern for barn og unge. Oppsummert er deres tilbakemeldinger:

- en rolig sommer (normal)
- noen har få innlagte ved døgnenhet, andre har fullt belegg
- variasjon i antall henvisninger, noen har hatt en dobling før sommeren, andre normalt nivå
- noe økt alvorlighetsgrad ved henvisning - flere melder om en økning i alvorlige spiseforstyrrelser
- behandlingstilbudet tilsvarende normaldrift, også med fysiske konsultasjoner
- alle pasienter screenes for Covid-19
- noe økt bruk av tur og videokonsultasjon, etter pasientens ønsker
- konsultasjoner følger avstandsregler og tester og observasjoner gjennomføres
- lekerom er ikke tatt i bruk og gruppetilbud har vært på video, men åpner for mindre grupper i høst, ev. individuelle tilbud
- samarbeidsmøter fortsatt digitalt pga. avstandsregler
- redusert ambulant virksomhet – reiser ikke hjem til familier
- flere ungdommer/familier opplevde perioden med stengte skoler og begrenset sosial kontakt som belastende
- barn/ungdom med skolevegringsproblematikk strever med å komme tilbake til skolen
- barn/ungdom med lærevansker/ADHD-problematikk har i varierende grad fått et fullverdig skoletilbud.

Endringer i tjenestetilbudet som skyldes mangel på personell

- Ikke endringer i tjenestetilbudet som skyldes mangel på personell.
- Noe ferieavvikling ennå, men svært lite sykmeldinger.
- Ansatte fysisk til stede på jobb, minimal bruk av hjemmekontor.

Endringer i tjenestetilbudet som følge av smittevernsrestriksjoner

- Samarbeidsmøter fortsatt digitale. Mindre ambulant virksomhet – ikke hjemmebesøk.
- Begrensninger i bruk av venterom.
- Lekerom ikke i bruk.
- Gruppeterapi og psykoedukasjon for grupper digitalt eller individuelle tilbud.
- Noen enheter har vært/er stengt som et ledd i forberedelse for covid-pasienter.
- Fortsatt en del videokonsultasjon, særlig for enheter som dekker et større geografisk område, unngår reiser.

Endringer av bruk av tjenester som følge av at barn og familier selv avbestiller eller ikke møter

- En del avbestillinger på våren, men normalisert nå.
- Noen flere avbestillinger ved at behandlere avbestiller timer om pasienten har symptomer.

Status i primærhelsetjenesten

Helsedirektoratet har hentet ut data fra KUHR-databasen¹⁴ for konsultasjoner, inkludert e-konsultasjoner, hos fastlege i perioden uke 28-31 i 2019 og 2020.

¹⁴ KUHR (kontroll og utbetaling av Helfo refusjoner) er et system som håndterer refusjonskrav fra behandlere og helseinstitusjoner til staten. Systemet eies av Helsedirektoratet.

Dataene viser totalt antall registrerte pasienter i KUHR hos fastlege for barn i aldersgruppen 0-5 år, 6-10 år og 11-17 år. For å rette fokus på sårbare barn og unge har vi for samme tidsperiode og aldersgrupper tatt ut antall pasienter, hvor det i diagnosekodesystemet ICPC-2¹⁵ er brukt såkalte P-diagnoser, det vil si alle sykdoms- og symptomdiagnoser innenfor psykisk helse. Her er imidlertid utvalget lite, slik at tallene må tolkes med forsiktighet. Det er også usikkerhet knyttet til fastlegens bruk av de ulike diagnosekodene. Aldersgruppen 18 år og oppover er tatt med for sammenligning.

KUHR data genereres ved at fastlegene skal sende regninger til Helfo hver 14. dag. En svakhet med KUHR data for den angitte perioden, er at det trolig vil være aktivitet som fortsatt ikke er rapportert inn, slik at dataene vil kunne vise lavere aktivitet enn det som er reelt. For at tallene i størst mulig grad skal gjenspeile reell aktivitet, er siste 14 dager (uke 32, 33) utelatt.

Antall pasienter hos fastlege, alle diagnoser

Pasientens alder	2019 uke 28-31	2020 uke 28-31	Endring 2019-2020
0-5	25 513	20 230	-21 %
6-10	15 799	13 422	-15 %
11-17	24 232	23 136	-5 %
18+	631 198	598 959	-5 %

Antall pasienter hos fastlege, P-diagnoser

Pasientens alder	2019 uke 28-31	2020 uke 28-31	Endring 2019-2020
0-5	385	463	20 %
6-10	736	861	17 %
11-17	1 690	2 112	25 %
18+	73 587	76 281	4 %

I uke 28-31 i 2020 var det nedgang i antall pasienter hos fastlegene for alle alderskategorier sammenliknet med samme periode i 2019, men større nedgang for alderskategoriene 0-5 år og 6-10 år. En del av nedgangen i antall konsultasjoner kan skyldes at barn og unge med luftveissymptomer under covid-19 epidemien blir vurdert ved egne luftveisklinikker og ikke hos fastlege. Når vi ser på pasienter med P-diagnoser, var det en økning i denne gruppen av pasienter hos fastlegene i 2020 sammenliknet med 2019, og økningen var størst for aldersgruppene opp til og med 17 år. Utvalget er lite, og funnene må tolkes med forsiktighet.

Fordi tallene er for 4 uker i juli, og det alltid er lav aktivitet i juli, er det ikke relevant å sammenlikne med tidligere perioder i 2020.

Helsedirektoratet har vært i dialog med Allmennlegeforeningen og Norsk forening for allmennmedisin. Oppsummert er deres overordnede vurdering av aktiviteten i fastlegetjenesten per i dag:

- Hovedinntrykket er at aktiviteten i fastlegetjenesten i stor grad er normalisert. Dette gjelder også for oppfølgingen av barn og unge.

¹⁵ ICPC-2 er den internasjonale klassifikasjonen for sykdommer og symptomer som brukes i den norske primærhelsetjenesten. ICPC-2 er den andre versjonen av ICPC.

- De fleste fastleger forteller at det er litt færre konsultasjoner, fordi alle med mistanke om covid-19 som regel undersøkes på egne testklinikker.
- Noen fastleger har arbeid ved disse testklinikkene og har dermed litt lavere kapasitet, men til tross for dette synes tilbudet i fastlegetjenesten å være nokså likt som før pandemien.
- Familier og barn synes per i dag å møte til konsultasjoner hos fastlegen på samme måte som før pandemien.

Helsestasjoner og helsestasjoner for ungdom (HFU)

Det er innhentet nye tall for helsestasjon 0-5 år og helsestasjon for ungdom (HFU). Det ble sendt ut et spørreskjema til ledere av tjenesten via fylkesmannen den 19. august. Ved fristens utgang var det mottatt 297 svarfordelt på helsestasjon (182) og HFU (114)

Skolehelsetjenesten ble utelatt i denne kartleggingen da tjenesten følger skoleåret og ikke er tilgjengelig i skolens sommerferie.

Når utviklingen over tid skal analyseres, er det viktig å påpeke at det ikke nødvendigvis er de samme helsestasjonene som har svart ved hver kartlegging. Det betyr at små endringer i andelene for eksempel kan skyldes at det er ulike helsestasjoner som har besvart, heller enn at det er en reell endring i andelene. Svarene som foreligger, representerer en trend av status i tjenestene.

Funnene fra spørreundersøkelsen kan oppsummeres slik:

Flere tjenester går i retning av normal drift.

- Det er nedgang i antall ansatte som er omdisponert til andre oppgaver, men det er fremdeles utfordrende for tjenestene å komme tilbake til normal drift.
- Tilgjengeligheten til helsestasjon 0-5 år og helsestasjon for ungdom er enda noe redusert under pandemien sammenliknet med normalsituasjon.
- Frykt for smitte er i liten grad årsaken til avlysning av konsultasjoner.
- Individuelle konsultasjoner i tjenestene gjennomføres i relativt stor grad i tråd med nasjonal faglige retningslinje for helsestasjons- og skolehelsetjenesten.
- Omtrent halvparten av tjenestene oppgir at fysiske konsultasjoner med barn og ungdom er tilbake til normalen.
- Bekymringsmeldinger til barnevernet er omtrent like mange som normalt.

Endringer i tjenestetilbudet som skyldes mangel på personell

Helsestasjon 0-5 år

Tilgjengeligheten i helsestasjon er fortsatt påvirket av pandemien. 77 prosent av respondentene oppgir at tilgjengeligheten av ansatte er uendret sammenliknet med før pandemien. 2 prosent oppgir at tilgjengeligheten er høyere, mens 22 prosent oppgir at tilbudet er redusert. Tallene er nesten uendret fra kartleggingen i juni.

Av de 40 respondentene som har oppgitt at tilgjengeligheten på ansatte er redusert, oppgir halvparten at dette, enten som eneste årsak eller i kombinasjon med andre årsaker, skyldes at personell er omdisponert. 9 av de 40 respondentene oppgir karantene som årsak (enten som eneste årsak eller i kombinasjon med andre årsaker).

Helsestasjon for ungdom (HFU)

Til sammen oppgir 97 respondenter at de har uendret eller økt tilgjengelighet på HFU sammenliknet med før pandemien, samtidig svarer 27 respondenter at tilgjengeligheten er redusert. Hovedårsaken til redusert tilgjengelighet er at personell er omdisponert (11 prosent) eller andre årsaker knyttet til pandemien (11 prosent). I tillegg oppgir en andel (11 prosent) at årsaken ikke er knyttet til pandemien. Hjemmekontor gjaldt kun for 1 respondent. Tilgjengeligheten for HFU er omtrent lik kartleggingen som ble gjennomført i juni.

Endringer i tjenestetilbudet på grunn av smittevern hensyn

Helsestasjon 0-5 år

En tredjedel av respondentene (62 prosent) oppgir at hyppigheten av fysiske møter ikke er påvirket av pandemien sammenliknet med hyppigheten av møter før pandemien. I underkant av en tredjedel (32 prosent) oppgir imidlertid at de har noe færre fysiske møter enn normalt. Av de 64 respondentene som oppgir at de har færre fysiske møter enn normalen oppgir samtidig 39 at tilgjengeligheten, målt i årsverk, er uendret. 2 av de 64 respondentene oppgir at tilgjengeligheten er økt, mens 23 oppgir at den er redusert. Resultatene er en bedring fra kartlegging i juni.

32 prosent av respondentene oppgir i august-kartleggingen at de gjennomfører langt oftere eller noe oftere video- eller telefonkonsultasjoner nå enn normalt. Det er en nedgang fra juni-kartleggingen, der andelen var 50 prosent.

Helsestasjon for ungdom (HFU)

De fleste 93 respondenter, gjennomfører i stor grad individuelle konsultasjoner i tråd med retningslinjene for tjenesten. Et mindretall på 15 respondenter gjennomfører individuelle konsultasjoner i noen grad, mens 6 respondenter svarer at de i liten eller ingen grad fulgte anbefalte retningslinjer. Andelen er tilnærmet lik undersøkelsen i juni.

Over halvparten av respondentene (61 prosent) oppgir at hyppigheten av fysiske møter med ungdom ikke er påvirket av pandemien. Det er en økning på 20 prosentpoeng fra kartleggingen i juni. Samtidig rapporterer i underkant en tredjedel (32 prosent) at de har færre fysiske møter enn normalt. Et mindretall på 9 respondenter oppgir at de har langt færre fysiske møter med ungdommene. Svarene er en liten forbedring sammenlignet med kartleggingen i juni.

Video- eller telefonkonsultasjoner er for 76 respondenter gjennomført uendret sammenlignet med normalt, og sammenlignet med undersøkelsen i juni er det en liten økning. For de som har denne type konsultasjoner *noe oftere* og *langt oftere* er bruken gått ned sammenlignet med juni-kartleggingen.

Endringer av bruk av tjenester som følge av at barn og familier selv avbestiller eller ikke møter

Helsestasjon 0-5 år

Familier som avlyste planlagte konsultasjoner ble i august-kartleggingen oppgitt å være uendret for 62 prosent av respondentene. 32 prosent oppgir at de opplever oftere avlysninger. I juni-kartleggingen oppga 20 prosent at de opplevde oftere avlysninger sammenliknet med normalen. Det er usikkert hva som er årsaken til denne markante endringen. Frykt for smitte er i *liten* eller *ingen grad* oppgitt som en årsak til avlysning for 81 prosent av respondentene, mens frykt i *stor grad* for 3 prosent og i *noen grad* for 16 prosent oppgitt som årsak.

De fleste helsestasjoner (84 prosent) oppgir i august-kartleggingen om et uendret antall henvendelser under pandemien sammenliknet med normalt. 11 prosent oppga at det er færre henvendelser og 5 prosent at det er flere. Svarene er en liten økning fra kartleggingen i juni.

Helsestasjon for ungdom (HFU)

I alt 98 respondenter (86 prosent) svarer at de opplever uendret antall avlyste planlagte konsultasjoner i HFU, og en mindre andel opplever oftere avlysninger (9 prosent). Dette er en svak bedring fra kartleggingen i juni. Opplevelse av sjeldnere avlysninger er uendret (5 prosent). Når det gjelder årsak til avlysninger er frykt for smitte i *ingen grad* (64 prosent) eller *liten grad* (32 prosent) En svært liten andel oppgir i *stor* eller *noen grad* smittefrykt som årsak (5 prosent). Tallene samsvarer med kartlegging fra juni.

Et flertall av HFU respondentene (68 prosent) får uendret antall henvendelser sammenliknet med normalt, og det er en økning på 20 prosent fra kartlegging i juni.

Andre vurderinger om endringer i Helsestasjoner og helsestasjoner for ungdom (HFU)

Helsestasjon 0-5 år

Bekymringsmeldinger til barnevernet er omtrent like mange (97 prosent) som normalsituasjon, og resultatet er omtrent uendret fra juni-kartleggingen.

De aller fleste (89 prosent) respondenter svarer at barn med identifiserte behov får hjelp. Samtidig er det noen barn med behov som ikke får hjelp (11 prosent). Svarene er også her nesten identiske med kartleggingen i juni.

Oppfølging av barn eller barnefamilier som vurderes som spesielt utsatte, men som ikke møter til avtaler blir i stor grad fulgt opp av 67 prosent og i noen grad av 26 prosent. Det var også en andel på 14 respondenter (10 prosent) som svarer at de i liten eller ingen grad følger opp disse barna eller barnefamiliene. Svarprosenten var tilnærmet lik kartleggingen i juni.

Samarbeid med andre tjenester nå under pandemien er for de fleste respondenter uendret eller oppleves enklere (84 prosent), mens for 16 prosent oppleves det som vanskeligere. Svarene er en liten bedring fra juni-kartleggingen.

Helsestasjon for ungdom (HFU)

Bekymringsmeldinger fra HFU til barnevernet i kartleggingen i august var omtrent like mange (96 prosent) som normalt, og er uendret fra kartleggingen i juni.

De fleste ungdommer med identifiserte behov får hjelp (87 prosent), og det er en liten bedring fra kartleggingen i juni. I tillegg svarte 13 respondenter (11 prosent) at de har identifiserte noen ungdommer med behov for hjelp og 2 respondenter at de har mange med behov som ikke får hjelp. Resultatene sammenlignet med kartleggingen i juni viser at noen flere ungdommer får hjelp.

Til sammen 102 respondenter svarer at oppfølging av ungdom som vurderes som spesielt utsatte, men som ikke møter til avtaler blir fulgt opp i stor grad (52 prosent) og i *noen grad* (38 prosent). I tillegg svarer 12 respondenter at de i liten eller ingen grad følger opp disse ungdommene. Dette er tilnærmet likt som kartleggingen i juni.

Samarbeid med andre tjenester oppleves for de fleste uendret eller enklere (87 prosent) og er omtrent like svar som i juni-kartleggingen.

3.4 Integrerings- og mangfoldsdirektoratets vurderinger

Endringer i tjenestetilbudet som skyldes mangel på personell

IMDis minoritetsrådgivere er til stede på skolene etter sommerferien. IMDIs minoritetsrådgivere erfarer økt tilstedeværelse og kapasitet i tjenestetilbudene på skolene, og at helsesykepleier og skolepsykolog er mer tilgjengelige enn før sommeren. Det er fortsatt mange skoler som ikke tillater drop-in samtaler, og elevmøter må i større grad enn tidligere planlegges i forkant.

Endringer i tjenestetilbudet som følge av smittevernsrestriksjoner

IMDis minoritetsrådgivere erfarer at smittevernsrestriksjoner har ført til en betydelig reduksjon i aktivitetstilbudene til barn og unge i sommerferien. Det har også vært få tilgjengelige sommerjobber for unge. Smittevernsrestriksjoner trekkes frem som hovedårsak for dette.

IMDis minoritetsrådgivere erfarer et godt oppmøte fra elevene den første skoleuka.

IMDis minoritetsrådgivere erfarer begrenset kapasitet i enkelte tjenestetilbud. Det er spesielt barnevern og kommunale helsetjenester som trekkes frem. Minoritetsrådgiverne rapporterer om lengre ventetid enkelte steder, men tilbakemeldingene varierer lokalt.

IMDis minoritetsrådgivere har gjennom sommeren bistått flere sårbare barn og unge som må bryte med familie grunnet vold/kontroll. Samtidig tyder de foreløpige tilbakemeldingene fra IMDIs minoritetsrådgivere på at det kan være færre saker knyttet til ufrivillig reise til utlandet enn tidligere år.

I juni besluttet IMDi, i samråd med UDI, å gradvis gjenoppta bosetting av overføringsflyktninger. Det er ikke like strenge innreise- og utreiserestriksjoner, og den internasjonale flytrafikken tar seg opp. Ved ankomst av flyktninger vil kommunen måtte følge de til enhver tid gjeldende beslutninger og anbefalinger fra helsemyndighetene. I tråd med reguleringer fra helsemyndighetene vil det bli innført karantene for flyktningene etter ankomst. Kommunene bør forberede seg på å tilrettelegge for karantene hjemme.

Endringer av bruk av tjenester som følge av at barn og familier selv avbestiller eller ikke møter

IMDis minoritetsrådgivere opplever at det er vanskeligere å oppnå dialog med foreldre enn tidligere og det har blitt færre skole-hjem samtaler. Dette skyldes i stor grad smittevernstiltak. Noen har fortsatt oppfølgingssamtaler over digitale kanaler, men det oppleves som vanskelig å ha dialog med foreldre med lav digital kompetanse. En stor andel av disse foreldrene har minoritetsbakgrunn.

3.5 Politidirektoratets vurderinger

Endringer i tjenestetilbudet som skyldes mangel på personell

Det er ikke rapportert om endringer i tjenestetilbudet som skyldes mangel på personell som følge av covid-19 i løpet av sommermånedene. Noen få barnehus opplyser at de i løpet av de siste ukene har opplevd at personell har havnet i karantene, men at oppgaveløsningen har vært normal som følge av kompenserende tiltak.

Endringer i tjenestetilbudet som følge av smittevernsrestriksjoner

Det er ikke rapportert om endringer i politiets/barnehusenes tjenestetilbud til utsatte barn i løpet av sommeren. Det er imidlertid iverksatt ulike tiltak for å ivareta de gjeldende smittevernreglene. Oppsummert innebærer dette at politiet/barnehusene blant annet avholder tilrettelagte avhør som normalt, men selve gjennomføringen er annerledes og tilpasset smittevernhensyn. Det legges ned mye arbeid for å opprettholde nødvendig kvalitet i oppgaveløsningen.

Bruk av hjemmekontor skjer fortsatt der arbeidsoppgavene tillater det eller det er nødvendig av smittevernhensyn. Likevel er tjenestetilbudet tilnærmet normalisert. Det rapporteres at muligheten for fysiske møter og samarbeid med andre tjenester langt på vei er normalisert og i økt utstrekning digitalisert. Henvendelser knyttet til bekymring for barn håndteres som forut for covid-19, det vil si per telefon.

Det er i løpet av sommeren ikke rapportert om etterslep av tilrettelagte avhør i Statens barnehus. Som beskrevet i Statusrapport 6 forventet Politidirektoratet en nedgang i antall gjennomførte tilrettelagte avhør i sommermånedene. Denne trenden registreres også utenfor pandemi, og er relatert til hensynet til barnet og etterforskningen.

Barnehusene har samlet sett rapportert at det er gjennomført tilnærmet likt antall avhør i perioden 1. mai til 14. august 2020, sammenlignet med samme periode i fjor. Dog har enkelte barnehus registrert en økning i antall gjennomførte tilrettelagte avhør. For de barnehusene som har registrert en nedgang i antall gjennomførte avhør, kan nedgangen anses som svak. Det er også vanskelig å si om nedgangen skyldes naturlige variasjoner eller covid-19-situasjonen.

Politidirektoratet har på bakgrunn av det nevnte grunn til å tro at politiets/barnehusenes oppgaveløsning er tilnærmet normal. Det er imidlertid knyttet flere sårbarheter til arbeidet og en endring i smittesituasjonen som fører til stengning av øvrig tjenestetilbud, lokalt eller nasjonalt, vil raskt kunne føre til uheldige virkninger for politiets oppgaveløsning.

Endringer av bruk av tjenester som følge av at barn og familier selv avbestiller eller ikke møter

Det er ikke rapportert om at det i sommer har vært endringer i bruken av politiets tjenester som følge av at barn og familier avbestiller eller ikke møter. Barnehusene har imidlertid rapportert at de registrerer at det er flere barn og familier som ikke kan møte til tilrettelagt avhør eller oppfølging og behandling som følge av forkjølelssymptomer forenlig med covid 19, eller karantene som følge av utenlandsopphold.

3.6 Sekretariatet for konfliktrådets vurderinger

Endringer i tjenestetilbudet som skyldes mangel på personell

Konfliktrådet har ikke vesentlige endringer i sitt tjenestetilbud som følge av mangel på personell eller omdisponeringer.

Endringer i tjenestetilbudet som følge av smittevernrestriksjoner

I en statusrapport fra 17. august 2020 oppgir konfliktrådene at tjenestetilbudet er mer tilgjengelig sammenlignet med forrige rapportering. Hvorvidt tjenester og tiltak leveres som normalt varierer likevel på tvers av kommunene og avhenger av faktorer som blant annet smittevern i tjenestene, tilgang til egnede møtelokaler, omdisponeringer i samarbeidende etater eller sykdom hos tiltaksansvarlige i oppfølgingsteam.

Mangel på egnede møtelokaler i kommunen der ungdommen bor trekkes frem som det største hinderet for å gjennomføre fysiske møter mellom ungdom og oppfølgingsteam. Konfliktrådet har iverksatt kompenserende tiltak som videomøter og tett dialog med kommunene for å avhjelpe situasjonen i de aktuelle sakene.

Endringer av bruk av tjenester som følge av at barn og familier selv avbestiller eller ikke møter

Det er ikke en utstrakt utfordring at ungdom eller verger avlyser møter med konfliktrådet. I tilfeller der luftveissymptomer, karantene eller andre smittevernhensyn hindrer fysisk oppmøte mellom ungdom og oppfølgingsteam, gjennomføres møter på digitale plattformer.

Risiko i U-18-sakene og etterslep

Konfliktrådene har ansvar for cirka 500 ungdommer under straffegjennomføring. I underkant av 20 % av sakene kategoriseres som spesielt utsatte per dags dato. Dette er en økning fra forrige rapportering. Konfliktrådene trekker frem redusert tilbud i sommerferien, mangel på rus- og helsetilbud og smittevern som noen av årsakene. Det er en økt bekymring for at lokale smitteutbrudd fører til at sentrale aktører i oppfølgingsteam blir omdisponert til andre oppgaver. Konfliktrådet er helt avhengig av statlig og kommunal sektor tilbyr tiltak for å sikre en individuelt tilpasset straffegjennomføring. I den forbindelse vil Sfk støtte forslag om å gi opplæring i testing og smittesporing til offentlig ansatte som har mindre viktige funksjoner overfor sårbare barn og unge.

Som tidligere rapportert kan en opphoping av saker i straffesakskjeden utgjøre en kritisk faktor for konfliktrådets håndtering av U18-saker. Om lag halvparten av sakene som skal startes opp i konfliktrådet per dags dato anslås å overskride frist for iverksettelse av straffegjennomføring. Normalt er det noe etterslep i saker som mottas før og under fellesferien på grunn av ferieavvikling i offentlig sektor. Samtidig oppgir konfliktrådene at koronaepidemien forsinker arbeidet ytterligere. Smittevern og omdisponeringer i hjelpeapparatet gjør arbeidet med å koordinere, videreføre eller etablere tiltak og tjenester i oppfølgingsteam mer krevende. Forsinket oppstart kan føre til at ungdommen begår ny kriminalitet og/eller at utfordringer eskaleres.

3.7 Arbeids- og velferdsdirektoratets vurderinger

Endringer i tjenestetilbudet som følge av smittevernrestriksjoner

Av smittevern hensyn valgte flere kommuner 12. mars å stenge NAV-kontoret for fysisk oppmøte uten avtale. Alle kontorer har hatt alternative løsninger for å betjene publikum. Ved utgangen av august er det nå kun to kontor (av 303) som er stengt for publikumsbesøk. Andelen som er stengt for drop-in (uten avtale) er gått ned (76) og kontor som er åpne for publikumsbesøk øker (225). Det er 76 kontor som er stengt for besøk uten avtale.

En del av disse har ikke samme åpningstid som før 12. mars da antall fysiske besøk er gått ned. Risikoen knyttet til dette er at det kan være utfordringer i en familie som ikke blir plukket opp.

En rekke ansatte har fortsatt hjemmekontor, men i kombinasjon med fysisk tilstedeværelse enkelte dager eller timer på dagen. Mange brukere får god oppfølging og treffer veiledere utenfor kontoret. Tilgjengelige tjenester kan enkelte steder oppleves å bli noe annet og kanskje bedre, enn bare å være knyttet til fysisk åpning av et kontor. Til tross for hjemmekontor har det gjennom hele perioden vært mulig å ha planlagte fysiske møter hvor smittevernbestemmelsene ivaretas. Mange større kontor har familiekoordinatorer som spesifikt følger opp utsatte familier.

Andre vurderinger

NAV-kontoret har ikke direkte kontakt med barn, men møter dem gjennom foreldre som mottar tjenester i NAV. Barn og unge er spesielt sårbare i vanskelige situasjoner. I foreldrenes møte med NAV-kontoret har kontoret gjennom sosialtjenesteloven et lovpålagt ansvar for å sørge for at barns særskilte behov blir ivaretatt. NAV skal bidra til at barn og unge sikres en trygg oppvekst, og at barn skal kunne delta i alminnelige skole- og fritidsaktiviteter uavhengig av at foreldrene har en vanskelig økonomi. Det innebærer at NAV kan dekke utgifter til barn og unge som en del av de grunnleggende behov en familie har. Barneperspektivet er viktig i NAV og i denne perioden er det blitt ytterligere kommunisert at barnas behov skal ivaretas i alle vurderinger NAV-kontoret gjør.

Det viktigste virkemiddel for å få personer ut av lavinntekt og hindre utenforskap er å få folk i arbeid. Arbeid og sikker inntekt øker livskvalitet for hele familien - ikke minst barn og unge. NAV-kontorene har en plikt til å medvirke i kommunenes arbeid med å søke å forhindre at personer havner i vanskelige situasjoner. Foreløpig er det variasjon i hvilken grad NAV-kontorene opplever økning i søknader om økonomisk sosialhjelp og henvendelser knyttet til økonomisk råd og veiledning (herunder gjeldsrådgivning).

Direktoratet følger utviklingen i arbeidsmarkedet tett, og retter nå NAVs tjenester og virkemidler inn for å få ledige tilbake i jobb, samtidig som man opprettholder innsatsen for de utsatte gruppene – ungdom er en prioritert gruppe i NAV. Langtidsledighet kan bidra til at det blir vanskeligere å komme inn i arbeidsmarkedet igjen.

4. AKTIVITETSTILBUDET TIL BARN I SOMMERFERIEN OG UTOVER HØSTEN 2020

Covid-19-pandemien og smitteverntiltakene har i stor grad påvirket hverdagen til barn og unge. Som innspill til regjeringens koordineringsgruppe som vurderer tilbudet til sårbare barn, har Bufdir og Utdanningsdirektoratet gjennomført spørreundersøkelser for å kartlegge hvordan tilbudet om aktiviteter til barn og unge har endret seg som følge av pandemien.

Barns deltagelse i ferie- og fritidsaktiviteter og sommerskole er viktig for å oppleve inkludering, mestring og vennskap. Deltakelsen i fritidsaktiviteter har en sosial gradient, og det er vel dokumentert at barn i familier med lavere inntekt og utdanning deltar mindre enn øvrige barn.

Bufdirs kartlegging i mai 2020 viste en kraftig nedgang i *planlagte* gruppeaktiviteter i regi av organisasjoner og kommuner for barn og unge sommeren 2020. Bufdir og Utdanningsdirektoratet undersøker her hvordan tilbudet faktisk ble, basert på nye undersøkelser i august 2020. Vi har denne gangen spurt om tilbud i regi av frivillige organisasjoner, kommuner og fylkeskommuner.

De nye undersøkelsene i august viser at respondentene har snudd seg rundt og tilbudt like mange fritidsaktiviteter og sommerskole til barn og unge sommeren 2020 sammenliknet med 2019, på tross av utfordringene covid-19-situasjonen medfører. Vi finner at de spurte organisasjonene kommunene og fylkeskommunene har gjort en betydelig innsats i en krevende situasjon. Det er imidlertid færre barn som har deltatt på tilbudene, i mange tilfeller på grunn av smittevernhensyn.

Nesten ingen av de frivillige organisasjonene som har svart på denne undersøkelsen avlyste sine aktiviteter – inkludert flere som planla å avlyse aktivitetene da vi undersøkte i mai 2020.

Nær halvparten av organisasjonene og kommunene ga fritidstilbud til like mange eller flere barn enn i 2019. En av fire organisasjoner har gitt et redusert tilbud begrunnet i smittevernhensyn. Vi finner også at færre barn deltok på fritidsaktiviteter i kommunal regi sommeren 2020 sammenliknet med sommeren 2019. Kartleggingen viser at hele tre av fire organisasjoner planlegger for uendret eller økt aktivitet utover høsten. Dette på tross av at over halvparten av organisasjonene rapporterer at det er blitt noe eller mye vanskeligere å planlegge aktiviteter. En forklaring kan være at organisasjonene har utsatt enkelte aktiviteter fra sommeren til høsten.

Det er få kommuner som har sommerskole for barn og unge. Av de 114 kommunene som har svart på undersøkelsen er det bare 18 kommuner som ga tilbud om sommerskole i 2020. Det er på samme nivå som i 2019, hvor 17 kommuner hadde et slikt tilbud. Tilbudet denne sommeren ble imidlertid gitt med redusert kapasitet grunnet smittevernhensyn, slik at færre barn har deltatt. Det er lite endring i hvilke klassetrinn som har fått tilbud om sommerskole i 2020, og det er i hovedsak 5. – 7 trinn som har fått et tilbud. I Oslo, som tradisjonelt har skilt seg ut med et bredt tilbud til alle aldersgrupper/skoletrinn, var tilbudet sommeren 2020 redusert til 5 – 10 trinn, og til skolestartere på utvalgte skoler. I tillegg har Oslo hatt gratis kjernetid for 1.- 4. klasse i levekårsutsatte områder, og barna har fått tilbud om AKS noen uker i løpet av sommerferien.

Veldig få av organisasjonene som har svart på undersøkelsen har gitt tilbud til enkeltbarn, noe som også kom frem i Bufdirs undersøkelse i mai. Til vanlig, men særlig under covid-19-pandemien er det barn som av ulike årsaker er isolert, og som ikke kan delta i gruppeaktiviteter med andre barn. Det er viktig å avklare om vi gjennom disse undersøkelsene har avdekket en svakhet i ferie- og fritidstilbudet til de mest sårbare barna? Vi anbefaler derfor å utvikle nye og styrke eksisterende individuelle tilbud til barn og unge som er isolerte og ensomme.

Over halvparten av organisasjonene opplever at smittevernreglene er vanskelige. Vi anbefaler lett tilgjengelige smittevernregler i form av FAQ og eksempler på praktiske løsninger som er i tråd med reglene. Vi mener også det bør legges til rette for at organisasjonene utveksler sine erfaringer om praktisering av smittevernreglene.

Organisasjonene opplever at smittevernreglene er ressurskrevende å overholde, og at de er til hinder for gjennomføring av aktiviteter og tilbud. Vi anbefaler forutsigbarhet og langsiktighet i smitteverntiltakene så langt det lar seg gjøre. Det er vanskelig for organisasjonene å planlegge aktiviteter dersom reglene stadig endres.

Organisasjonene har fått en klar økning i henvendelser om barn som ønsker å delta i aktiviteter. Vi finner også at to av tre på ulike måter jobber særskilt for å rekruttere sårbare grupper av barn og unge. Bufdir mener at denne andelen burde vært enda høyere. Dette kan oppnås gjennom økt bevissthet i kommunene og gjennom samarbeidet rundt Fritidserklæringen. Kommunene har et særlig ansvar for å inkludere utsatte barn og unge og deres familier. Her kan for eksempel los-funksjoner og lokal ungdom være en ressurs.

Det har vært behov for flere frivillige og aktivitetsledere for å overholde smittevernreglene. Ettersom mange har vært hjemme i ferien, har det stort sett gått greit å rekruttere frivillige. Et viktig unntak er organisasjoner som har en høy andel frivillige som selv er i risikogrupper for alvorlig covid-19-sykdom.

Covid-19 pandemien har medført svakere økonomi i frivillige lag og foreninger. I levekårsutsatte områder er det meldt om store inntektstap da familiene ikke lenger har mulighet til å dekke medlemskontingenten for barna. Organisasjonene som har svart på denne undersøkelsen, opplever sviktende inntekter fra deltakere og publikum, samtidig som flertallet opplever økt statlig finansiering og finansiering fra private fond og stiftelser. Vi ser behov for at regjeringens økning av grunnstøtte til organisasjonene videreføres sammen med økningen i støtten til ferietilbud i alle skolens ferier – i første omgang ut 2021 for å unngå at inntektstap medfører redusert tilbud til barn og unge.

Oppdraget

Koordineringsgruppen var før sommerferien bekymret for at planlagte aktiviteter for barn og unge ville bli avlyst, også utover det smittevernreglene krevde. Bufdir kartla dermed *endringer i planlagte aktivitetstilbud* for barn og unge sommeren 2020 sammenliknet med 2019. Målgruppen for undersøkelsen var et selektivt utvalg frivillige organisasjoner og kommuner. Kartleggingen viste kraftig reduksjon i *planlagte* sommeraktiviteter. Både smittevernreglene og praktiseringen av disse ble opplevd som utfordrende i planleggingen. Kartleggingen ga nyttig informasjon om hva som skulle til for å normalisere tilbudet.

For å følge med på utviklingen har både Bufdir og Utdanningsdirektoratet gjennomført nye spørreundersøkelser i august 2020. Til sammen har direktoratene undersøkt tilbudet av fritidsaktiviteter og sommerskole i 2020 sammenliknet med 2019. Funnene er samlet i denne rapporten.

Metode og målgrupper

Denne rapporten er basert på tre spørreundersøkelser gjennomført av Bufdir og Utdanningsdirektoratet i august 2020. Til sammen gir de tre undersøkelsene et godt, overordnet bilde av aktivitetstilbudet til barn og unge sommeren 2020. Bufdirs undersøkelse gir i tillegg noe informasjon om høstens planlagte aktiviteter.

Bufdirs spørreundersøkelse til frivillige organisasjoner om fritidsaktiviteter

Bufdir har utarbeidet en spørreundersøkelse som gir et overordnet bilde av de faktiske *endringene* i de frivillige organisasjonenes sommertilbud i 2020 sammenliknet med 2019. Spørsmålene dreier seg om endringer i tilbudet til barn på gruppenivå, og til enkeltbarn. Spørsmålene tar også for seg konkrete utfordringer, finansieringskilder, behov for flere ressurser som følge av smitteverntiltakene og hvordan organisasjonene har lagt til rette for inkludering av sårbare barn og unge.

Målgruppen for Bufdirs undersøkelse er et selektivt utvalg på 97 organisasjoner som fikk tilskudd fra Bufdir i 2019/2020 for å arrangere aktiviteter for barn og unge. I tillegg inviterte vi syv sentralledd i

større organisasjoner/ paraplyorganisasjoner¹⁶ som har en viss oversikt over utviklingen i tilbudet til barn og unge til å komme med skriftlige innspill.

Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse til kommuner om fritidsaktiviteter og til kommuner og fylkeskommuner om sommerskole

Utdanningsdirektoratet har utarbeidet en spørreundersøkelse til kommunene om fritidsaktiviteter i kommunal regi, og til kommuner og fylkeskommuner om tilbudet om sommerskole i 2020 sammenliknet med 2019. Spørsmålene dreier seg om omfang av tilbudene, variasjon i tilbudet til ulike aldersgrupper samt lengden på og innholdet i tilbudet. Spørsmålene tar også for seg hvordan kommunene har lagt til rette for inkludering av sårbare barn og unge.

Målgruppen for Utdanningsdirektoratets undersøkelse er alle landets kommuner, i alt 356 kommuner og elleve fylkeskommuner.

Felles for spørreundersøkelsene

Verken Bufdir eller Utdanningsdirektoratet har kontaktet private aktører og aktører knyttet til museums-, høyskole- og universitetssektoren som vanligvis tilbyr sommeraktiviteter.

Direktoratene er kjent med at både organisasjoner, kommuner og fylkeskommuner har mottatt flere undersøkelser om tilbudet under covid-19-pandemien, og at svarfristen på disse spørreundersøkelsene ville bli kort. Dette ga høy risiko for lav svarprosent, og vi valgte derfor kortfattede spørreundersøkelser.

Gjennomføring og svarprosent

Spørreundersøkelsene ble sendt ut 11. august med svarfrist 19. august. De syv organisasjonene som ble bedt om å komme med utfyllende kommentarer til Bufdirs undersøkelse, ble bedt om å svare en dag tidligere.

Bufdirs spørreundersøkelse til organisasjoner om aktiviteter

Det var 47 av 97 respondenter som svarte på undersøkelsen. Dette gir en svarprosent på 48, som vi mener er tilfredsstillende. Vi fikk svar fra organisasjoner som til sammen arrangerte aktiviteter i alle fylker. Mange av dem som svarte, arrangerte aktiviteter i Oslo (60 prosent) eller Vestland og Viken (begge 45 prosent). Færrest organisasjoner arrangerte aktiviteter i Møre og Romsdal (15 prosent).

Flere organisasjoner har gitt tilbakemelding om at det var vanskelig å svare på tidspunktet for spørreundersøkelsen, fordi de manglet oversikt over aktiviteten i lokallagene. Det er derfor noe usikkerhet knyttet til antall barn som faktisk deltok. Flere av organisasjonene svarte at de ønsket å kunne utdype svarene noe, og noen har brukt kommentarfeltet til dette. Vi har inkludert kommentarer fra organisasjonene i analysen der det er relevant.

Det er et stort spenn blant organisasjonene som svarte i hvor mange barn de har gitt tilbud til. Redningssekskapet hadde aktiviteter for over 93 000 barn, i den andre enden av skalaen er de som ga tilbud til bare noen få barn. Organisasjonene som svarte ga til sammen tilbud til over 114 000 barn, noe som betyr at det er få av de største organisasjonene som har svart på denne undersøkelsen.

Bufdir mottok i tillegg informasjon fra fire av de syv organisasjonene som var invitert til å gi skriftlige innspill; DNT, LNU, Unge funksjonshemmede og Noregs musikkråd. Informasjonen fra disse organisasjonene er basert på deres foreløpige inntrykk av tilbudet i sommer. Vi vurderer at denne informasjonen likevel bekrefter og utdype funnene beskrevet i kapittel 2.1 til 2.7. Vi har inkludert utfyllende informasjon fra organisasjonene i analysen der det er relevant.

Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelser til kommuner og fylkeskommuner

Det var 129 av 356 kommuner som svarte på undersøkelsen om fritidsaktiviteter i kommunal regi, mens 114 kommuner som svarte på spørreundersøkelsen om sommerskole i grunnskolen. Dette gir lav svarprosent på henholdsvis 36 og 32, som vi mener er litt for lavt til å gi sikre funn alene. Sammen gir imidlertid Bufdirs og Utdanningsdirektoratets undersøkelser et tilfredsstillende, overordnet bilde av tilbudet

¹⁶ Den norske turistforening (DNT), Frivillighet Norge, Norges idrettsforbund (NIF), Landsrådet for barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), Noregs musikkråd, Ungdom og Fritid samt Unge funksjonshemmede.

til barn og unge sommeren 2020. I begge undersøkelsene fikk vi svar fra kommuner i ti av landets elleve fylker.

Det var seks av elleve fylker som svarte på undersøkelsen om sommerskole på videregående skole nivå. Dette gir en svarprosent på 55, noe vi finner tilfredsstillende.

Hovedfunn: Mange aktivitetstilbud, men færre barn deltok i sommer

Undersøkelsene viser at både organisasjoner og kommuner har forsøkt å opprettholde tilbudene til barn og unge i sommerferien til tross for en krevende situasjon. Omtrent det samme antallet kommuner og organisasjoner har gitt tilbud i 2020 som i 2019, og noen har til og med økt tilbudet. Likevel har færre barn deltatt i 2020, sammenliknet med 2019. Dette tyder på at tilbudene ble gjennomført med redusert kapasitet.

Ferie- og fritidsaktiviteter i regi av organisasjonene

Kartleggingen viser at de aller fleste organisasjonene som svarte, ga tilbud om aktiviteter til barn og unge i sommer. Nesten halvparten av organisasjonene (49 prosent) gjennomførte like mange eller flere aktiviteter sommeren 2020 sammenliknet med sommeren 2019. Flere organisasjoner rapporterer om at de færre barn deltok på aktivitetene.

Organisasjonen IOGT skriver at de har hatt over 1 100 barn med på aktivitet i sommer, mot over 770 i fjor. Organisasjonen utdyper:

«... hvert unike barn deltok på nesten 2 aktiviteter hver. Det har vært en svært krevende sommer for våre frivillige ledere, men de har gjort en formidabel innsats for å få til enormt mye, og enda mer enn i fjor, til tross for at alt nå er litt dyrere og litt vanskeligere å få til enn normalt. Vi har eksempelvis måttet jobbe i mindre grupper og dermed har mange aktiviteter måttet gjøres to ganger i stedet for en gang, for å få med tilsvarende antall deltakere som tidligere år. Dette er selvsagt enormt ressurskrevende for frivillige ledere, som ofte selv opplever at de er i risikozonen for å bli smittet av Covid-19. Gode og tydelige smittevernveilederne og klok håndtering fra myndighetene i forkant av sommeren gjorde det mulig for oss å ikke avlyse så mye, men heller gi gass innenfor de smittevernreglene som ble gitt. Midt oppi alt som har vært krevende og vanskelig har vi hatt en fantastisk sommer med mange glade barn og voksne med oss på tur.»

Når vi leser dette innspillet om hvor ressurskrevende situasjonen har vært er det ikke uventet at mange ga et redusert tilbud (43 prosent). Det er flere grunner til dette, de fleste er knyttet til smittevernreglene.

Nesten ingen av organisasjonene som har svart på denne spørreundersøken har avlyst sine sommertilbud. Ved forrige undersøkelse planla en av fem respondenter (19 prosent) å avlyse sommertilbudet helt. Eksempler på organisasjoner som har snudd seg rundt og gjennomført aktiviteter etter forrige undersøkelse er Norges KFUK-KFUM-speidere, Norges Musikkorps Forbund, Misjonskirken UNG og ADHD Norge. Disse anslår å ha gitt tilbud til under halvparten så mange barn som i 2019.

Den norske turistforening (DNT) skriver i sitt svar at de fleste aktivitetene ble gjennomført som planlagt, med nødvendige justeringer for å ivareta smittevernhensyn. De svarer blant annet:

«... det kan se ut som om det er noe færre som har fått ferietilbud gjennom DNT, noe som i hovedsak handler om at vi har måttet begrense antall plasser på grunn av koronarestriksjoner.»

Kommunale tilbud i sommerferien

Fritidstilbud

Flere kommuner ser ut til å ha gitt ferietilbud i 2020 sammenliknet med 2019. 35 prosent av kommunene har svart at de ikke hadde ferietilbud i 2019, mens 29 prosent svarer at de ikke hadde ferietilbud i 2020. Samtidig har færre barn og unge deltatt i kommunens fritidstilbud i 2020 enn i 2019, i likhet med organisasjonene.

Dette kan ha flere årsaker. Vi antar at hovedforklaringen til at det har vært færre barn på hver aktivitet er begrenset kapasitet grunnet smittevernhensyn. En annen forklaring kan være at noen foreldre ikke har ønsket å sende barn på aktiviteter i år, på grunn av smittefare.

Sommerskole

Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse til kommunene om sommerskoletilbudet viser at det samlede antall deltakere er kraftig redusert fra rundt 24 000 deltakere i 2019 til 3700 i 2020. Nedgangen skyldes i hovedsak nødvendige tiltak av smittevernhensyn som færre aktiviteter og færre deltakere. Endringen i tilbudet fra Oslo kommune i 2020 illustrerer dette.

Oslo kommune er en stor arrangør av sommerskole og står for størsteparten av deltakerne begge år, hhv. 21 000 og 1500. Oslo kommunes tilbud i 2019 besto av 77 ulike kurs fordelt på 1. - 4. trinn, mellomtrinnet, ungdomstrinnet og videregående skoler, og ble gjennomført på 45 forskjellige skoler og kurssteder over hele byen. I 2020 har Oslo kommune gjennomført et alternativt sommerskoletilbud på 26 skoler. For å følge smittevernsfaglige råd og anbefalinger ble det kun gitt et tilbud for elevene på 5.-10. trinn, og til skolestartere på utvalgte skoler. Disse skolene ligger i levekårsutsatte områder i Oslo. Hensikten var å nå ut til noen av de barna og unge i Oslo som trenger det mest. Til sammen deltok ca. 1000 elever på 5.-10. trinn og ca. 500 skolestartere. Oslo har i tillegg hatt gratis kjernetid i AKS for alle elever på 1.-4. trinn i levekårsutsatte områder, hvor alle elevene har kunnet delta på AKS to dager per uke i skolens sommerferie.

Unntaket er fire kommuner som svarer at de har gjennomført flere aktiviteter og hatt flere deltakere enn i 2019.

Til tross for at mange færre barn har deltatt på sommerskole i regi av kommunene i 2020, er det imidlertid liten endring i antall kommuner som har tilbudt sommerskole. Av de kommunene som har besvart Utdanningsdirektoratets undersøkelse, svarer hele 85 prosent at de ikke hadde et tilbud om sommerskole i 2019. 84 prosent svarer det samme for 2020. I 2019 hadde 17 kommuner et tilbud om sommerskole, i 2020 svarer 18 kommuner det samme. 9 kommuner svarer at alle skolene hadde et sommerskoletilbud i 2019, mens dette er sunket til 7 kommuner i 2020. Antall kommuner som svarer at under halvparten av skolene har hatt et sommerskoletilbud økte fra 3 kommuner i 2019 til 7 kommuner i 2020. To kommuner svarer at de ikke hadde et tilbud i 2019, men at de hadde sommerskole i 2020.

Det er lite endring i hvilke klassetrinn som har fått tilbud om sommerskole. Det er i hovedsak 5. – 7 trinn som har fått et tilbud, kun et par kommuner har hatt et tilbud til elever ved ungdomstrinnet i 2020. Ingen kommuner har hatt et tilbud for 1. -4. trinn verken i 2019 eller 2020. Dette henger antakelig sammen med at mange kommuner har tilbud om skolefritidsordning for disse elevene i ukene skolen er stengt, med unntak av ukene i juli.

Videre er det lite endring i hvor mange uker kommunen har hatt et tilbud og flertallet har arrangert sommerskole i 1-2 uker.

Seks fylkeskommuner har besvart hvilket tilbud de har hatt for elever i videregående opplæring sommeren 2020 sammenlignet med 2019. Fire fylkeskommuner gjennomførte omtrent samme aktiviteter som i 2019. Dette tilbudet består i eksamenskurs for elever som har stryk eller ikke har et vurderingsgrunnlag i et fag. Elever i vg1 og vg2 ved studiespesialiserende retning og yrkesfag har fått dette tilbudet i disse kommunene. I 2019 deltok rundt 372 elever og i 2020 rundt 380 elever. En fylkeskommune svarer at de har tilbudt flere aktiviteter enn i 2019, som kurs med avsluttende prøve eller andre faglige kurs.

Én fylkeskommune svarer at de hadde et slikt eksamenstilbud i 2019 med 130 deltakere, mens de i 2020 ikke har gjennomført dette. En annen fylkeskommune svarer at de ikke har hatt et tilbud, verken i 2019 eller 2020.

Organisasjonene planlegger for økt aktivitet utover høsten

Kartleggingen viser at hele tre av fire av organisasjonene planlegger for uendret (30 prosent) eller økt aktivitet utover høsten (45 prosent) sammenliknet med høsten 2019. Dette på tross av at over halvparten av organisasjonene svarer at det er blitt noe vanskeligere (34 prosent) eller mye vanskeligere (19 prosent) å planlegge aktiviteter. En forklaring kan være at organisasjonene har utsatt enkelte aktiviteter til høsten.

Smittevernreglene oppleves som vanskelige

Rammebetingelsene for sommeraktiviteter for barn og unge har endret seg siden Bufdirs undersøkelse i mai. Smittevernreglene som berører tilbud til barn og unge ble revidert og omarbeidet på bakgrunn av spørsmål Folkehelseinstituttet hadde fått gjennom våren fra organisasjoner og kommuner som skulle arrangere aktiviteter for barn og unge.

- Folkehelseinstituttet offentliggjorde nye smittevernregler for arrangementer, samlinger og sommeraktiviteter 28. mai, og det ble også publisert verktøy for risikovurdering og sjekklister som skulle gjøre det enklere å følge reglene.
- Helsedirektoratet offentliggjorde en revidert smittevernsveileder for idretten 28. mai.
- I løpet av juni ble reglene for antall som kunne delta på offentlige arrangementer endret fra 50 til 200, avstandsregelen på 1 meter ble fjernet for barn og unge i flere situasjoner, og det ble åpnet opp for breddeidretten for barn og unge under 20 år.

På spørsmålet «Hvor lett eller vanskelig opplever dere reglene for smittevern når det gjelder gruppeaktiviteter for barn i perioden juni–august 2020?», svarer fire av ti at de opplever at det er enkle regler, mot seks av ti i mai. Over halvparten (55 prosent) opplever at reglene er vanskelige eller svært vanskelige.

Dette kan tenkes å henge sammen med at det er først i sommer at organisasjonene har fått direkte erfaring med smittevernreglene, og at de da har vist seg å være mer komplekse å iverksette i praksis enn antatt. I tillegg er det en utfordring at de nasjonale smittevernreglene endres kontinuerlig. Det kan være krevende for organisasjonene å stadig forholde seg til nye rammebetingelser. Som et eksempel på dette skriver Røde Kors:

«Vi har fått tilbakemeldinger fra våre frivillige om at det var enkelt å følge smittevernreglene, men det var krevende å utarbeide reglene i forkant av aktivitetene, som stadig måtte endres og oppdateres.»

Smittevern krever ressurser og hindrer gruppeaktiviteter

Det krever ressurser å gjennomføre aktiviteter i tråd med smittevernreglene. På spørsmålet «Hvor ressurskrevende var det å følge smittevernreglene for gruppeaktivitetene dere har planlagt i perioden juni–august 2020?», svarer fortsatt de fleste frivillige organisasjonene at dette var noe eller svært ressurskrevende (90 prosent). Eksempler på behov for økte ressurser som går igjen i svarene er behov for flere frivillige og aktivitetsledere, større lokaler og flere busser/transportmidler for å kunne overholde avstandsregelen på 1 meter. Økte utgifter til matservering grunnet alternativer til buffet-servering kommer også frem. Norsk musikkråd er interesseorganisasjon for musikklivet i Norge og har en rekke medlemsorganisasjoner. De melder om at det har vært betydelige økonomiske merutgifter som følge av smittevern, blant annet merutgifter til lærere, ekstra planlegging, større kommunikasjonsbehov til foreldre og mer ressurskrevende gjennomføring, for eksempel matservering.

DNT bekrefter i sitt svar inntrykket om at smittevernreglene har gjort gjennomføringen mer ressurskrevende:

«De fleste medlemsorganisasjonene har gitt tilbakemelding om at de har vært avhengig av flere aktivitetsledere for å overholde gruppestørrelse samt for å sikre forsvarlig drift opp mot smittevern. Dette har medført en større økonomisk belastning.»

De fleste organisasjonene opplever at smittevernreglene er til hinder for å gjennomføre gruppeaktiviteter. På spørsmålet «I hvilken grad opplevde dere at smittevernreglene hindret dere i å gjennomføre gruppeaktiviteter for barn i perioden juni–august 2020?», svarer tre av fire av organisasjonene (76 prosent) at de opplevde at reglene i stor eller noen grad var til hinder. Dette er likevel en nedgang fra forrige undersøkelse hvor nesten ni av ti hadde tilsvarende opplevelse (88 prosent). Vi antar at nedgangen skyldes de reviderte smittevernreglene som også hadde sjekklister og veiledningsmateriell for å innfri reglene. Dette kan ha gitt organisasjonene verktøy som gjorde at de noe lettere kunne planlegge og gjennomføre aktiviteter.

Flere tok kontakt om barn som ønsket å delta

Nesten halvparten av organisasjonene fikk flere henvendelser om barn som ønsket å delta på gruppeaktiviteter i perioden juni–august 2020 sammenliknet med perioden juni–august 2019 (47 prosent). Dette er en betydelig økning fra mai da en av fem organisasjoner meldte om flere henvendelser (19 prosent). DNT skriver:

«Det har vært en stor etterspørsel etter våre gratistilbud for målgruppa, og at de¹⁷ kunne ha arrangert flere aktiviteter/leirer, dersom de hadde hatt tilstrekkelig med ressurser.»

Redningsselskapet skriver også at det har vært stor pågang til de aktivitetene de har gjennomført.

Statlige tilskudd er viktigere enn først antatt

Halvparten av organisasjonene fikk uendret statlig støtte til sommentilbud i 2020 sammenliknet med i 2019 (49 prosent). Fire av ti fikk økt tilskudd (38 prosent), som er en økning fra 24 prosent i mai. En av ti fikk mindre tilskudd (13 prosent), dette er noe færre enn i mai (24 prosent). Flere av organisasjonene og kommunene (43 prosent) oppgir økonomiske utfordringer med å gjennomføre aktiviteter med dagens smittevernregler.

Landsrådet for barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) er en medlemsorganisasjon for 100 organisasjoner innen kultur, friluft og fritid, livssyn, politikk-, student- og elevorganisasjoner. LNU gjennomførte en kartlegging blant sine medlemmer i juni. Innspillet fra LNU til Bufdir bygger på denne undersøkelsen. Her kom det frem at nær seks av ti medlemsorganisasjoner (58 prosent) opplevde reduserte inntekter som følge av koronapandemien. En av ti organisasjoner opplevde nedgang i statlige tilskudd. LNU har ikke et fullgodt bilde, men bemerker at noe av tapet ble dekket av økningen i grunnstøtte fra regjeringen. Ulike kommuner og fylkeskommuner har i tillegg laget lokale ordninger som har vært med på å demme opp for de økonomiske tapene. Det er forventet at det varierer fra organisasjon til organisasjon og i ulike deler av landet hvordan dette har slått ut.

Over halvparten rapporterer fortsatt at frykt for smitte i stor eller i noen grad hindrer barn i å delta på deres aktivitet (53 prosent). Samlet er andelen uendret fra undersøkelsen mai. Samtidig opplever flere organisasjoner i august i liten grad at frykt for deltakelse er en utfordring (økning fra 23 til 34 prosent). Dette understreker at smittesituasjonen og informasjon til befolkningen påvirker opplevelsen av om det er trygt å delta på aktiviteter når smittevernreglene følges.

Én av tre har ikke hatt tiltak for å inkludere sårbare barn og unge

På spørsmål om hva kommuner og organisasjoner har gjort for å inkludere sårbare barn og unge i aktiviteter i 2020, svarer to av tre at de aktivt har rekruttert sårbare barn og unge på ulike måter. Blant annet svarer nær halvparten at de har rekruttert via kommunens hjelpetjenester (54 prosent for kommuner og 43 prosent for organisasjoner).

¹⁷ Lokallagene (red. anm.)

Hva har dere gjort for å inkludere sårbare barn og unge i aktivitetene ¹⁸ i juni-august 2020?	Andel kommuner	Andel organisasjoner
Omtalt spesifikke målgrupper i invitasjonen eller utlysningen	17 prosent	36 prosent
Rekruttert via kommunens hjelpetjenester	54 prosent	43 prosent
Rekruttert via frivillige organisasjoner	24 prosent	49 prosent
Andre metoder	31 prosent	49 prosent
Har ikke hatt tiltak spesielt rettet mot sårbare barn og unge	32 prosent	28 prosent

Tabell 1: Inkluderingsiltak ovenfor sårbare barn og unge i aktivitetene juni-august 2020

Samtidig svarer én av tre respondenter at de ikke har hatt spesielle tiltak for å inkludere sårbare barn og unge. Direktoratene vurderer at dette burde ha vært enda lavere.

Når det gjelder tilbud om sommerskole svarer 2 av 10 at de har forsøkt å inkludere sårbare barn og unge i sommerskoletilbudet ved å omtale målgruppen i invitasjonen, rekruttert via kommunens hjelpetjenester eller via andre metoder. En av ti vurderer at dette har hatt god effekt.

Svært få tilbud til enkeltbarn

Noen barn har behov for å delta alene på aktiviteter, og er av ulike årsaker sårbare. Aktivitetstilbud til enkeltbarn i regi av de spurte frivillige organisasjonene har vært lavt sommeren 2020. Av 47 respondenter har seks organisasjoner gjennomført aktivitetstilbud til enkeltbarn. Også her er det et stort spenn blant respondentene i hvor mange barn som har deltatt. Den organisasjonen som ga flest tilbud til enkeltbarn var Natur og Ungdom. Organisasjonen nådde ut til 130 barn og unge, en økning fra 2019. De øvrige organisasjonene som svarte på undersøkelsen, ga tilbud til noen få enkeltbarn.

Det er svært få individuelle tilbud til barn i regi av organisasjonene Bufdir har spurt. Det samme kom frem i Bufdirs undersøkelse i mai. Til vanlig, men særlig under covid-19-pandemien, vil det være barn som av ulike årsaker er isolert, og som derfor ikke kan delta i gruppeaktivitet sammen med andre barn. Svarene i både denne og i forrige undersøkelse tyder på en svakhet i ferie og fritidstilbud for de mest sårbare barna som har behov for individuelle tilbud.

Hovedfunn knyttet til deltakelse i ferie- og fritidsaktiviteter

Barns deltagelse i ferie- og fritidsaktiviteter og sommerskole er viktig for å oppleve inkludering, mestring og vennskap. Deltakelsen i fritidsaktiviteter har en sosial gradient, og det er dokumentert at barn i familier med lavere inntekt og utdanning deltar i mindre grad enn andre.

Direktoratenes undersøkelser viser at organisasjoner, kommuner og fylkeskommuner har gjort en betydelig innsats tross en krevende situasjon, og har tilbudt aktiviteter til barn og unge i sommer. Det er Det imidlertid færre barn som har deltatt i 2020 enn i 2019. En av hovedårsakene til dette synes å være smittevern hensyn som har gjort det dyrere og vanskeligere å gjennomføre aktiviteter for barn og unge.

Det er avgjørende at det også fremover arbeides aktivt med å legge til rette for at fritids- og ferieaktiviteter for barn og unge kan arrangeres. Det handler både om økonomiske midler og faglige råd om hvordan arrangementene kan gjennomføres på en trygg måte i tråd med smittevernreglene.

Det er viktig å motivere til økt inkludering og utvikle tilbud til isolerte enkeltbarn. To av tre kommuner og organisasjoner har hatt tiltak for å inkludere sårbare barn og unge i sine tilbud. Samtidig burde andelen ha vært enda høyere.

Denne kartleggingen har avdekket stor ulikhet mellom organisasjonene i opplevelsen av om smittevernreglene er vanskelige og deres evne til å gjennomføre aktiviteter i tråd med smittevernreglene.

¹⁸ Organisasjonene ble spurt om aktiviteter, kommunene om ferieaktiviteter. Begge deler kan inkludere ferie- og fritidsaktiviteter.

Over halvparten av organisasjonene opplever at smittevernreglene er vanskelige. Organisasjonene opplever også at reglene er ressurskrevende å overholde, og at de er til hinder for gjennomføring av aktiviteter og tilbud. Forutsigbarhet og langsiktighet i smitteverntiltakene så langt det lar seg gjøre er av stor betydning.

De fleste krisesentrene organiserer et aktivitetstilbud til barn som bor eller besøker senteret i løpet av sommerferien, enten i egen regi eller i samarbeid med frivillige organisasjoner eller kommunen.

Sommerskoletilbudet for elever i grunnskolen

Totalt har 114 kommuner svart på undersøkelsen. Hele landet og alle fylker er representert, men med flest svar fra kommuner i Viken (24), Trøndelag (20) og Troms og Finnmark (18).

Lite endring i kommuner som tilbyr sommerskole

Av de kommunene som har besvart svar hele 85 prosent at de ikke hadde et tilbud om sommerskole i 2019. 84 prosent svarer det samme for 2020. I 2019 hadde 17 kommuner et tilbud om sommerskole, i 2020 svarer 18 kommuner det samme. 9 kommuner svarer at alle skolene hadde et sommerskoletilbud i 2019, mens dette er sunket til 7 kommuner i 2020. Antall kommuner som svarer at under halvparten av skolene har hatt et sommerskoletilbud økte fra 3 kommuner i 2019 til 7 kommuner i 2020. To kommuner svarer at de ikke hadde et tilbud i 2019, men at de hadde sommerskole i 2020.

Det er lite endring i hvilke klassetrinn som har fått tilbud om sommerskole. Det er i hovedsak 5. – 7 trinn som har fått et tilbud, kun et par har hatt et tilbud til elever ved ungdomstrinnet i 2020. Ingen kommuner har hatt et tilbud for 1. -4. trinn verken i 2019 eller 2020. Dette henger antakelig sammen med at mange kommuner har tilbud om skolefritidsordning for disse elevene i ukene skolen er stengt, med unntak av ukene i juli.

Videre er det lite endring i hvor mange uker kommunen har hatt et tilbud og flertallet har arrangert sommerskole i 1-2 uker.

Innholdsmessig har sommerskolen i 2020 først og fremst vært et tilbud om faglige kurs eller aktiviteter, men også friluftaktiviteter, idrett, musikk, dans og kunst og håndverk er gjennomført. 14 av kommunene svarer at de har forsøkt å inkludere sårbare barn og unge i sommerskoletilbudet ved å omtale målgruppen i invitasjonen, rekruttert via kommunens hjelpetjenester eller via andre metoder. 12 kommuner vurderer at dette har hatt god effekt.

Stor nedgang i antall deltakere

Den største endringen fra 2019 til 2020 vises i antall deltakere. Det samlede antall deltakere er kraftig redusert fra rundt 24 000 deltakere i 2019 til 3700 i 2020. Nedgangen skyldes i hovedsak nødvendige tiltak av smittevernhensyn som færre aktiviteter og færre deltakere. Endringen i tilbudet fra Oslo kommune i 2020 illustrerer dette.

Oslo kommune er en stor arrangør av sommerskole og står for størsteparten av deltakerne begge år, hhv. 21 000 og 1500. Oslo kommunes tilbud i 2019 besto av 77 ulike kurs fordelt på 1. - 4. trinn, mellomtrinnet, ungdomstrinnet og videregående skoler, og ble gjennomført på 45 forskjellige skoler og kurssteder over hele byen. I 2020 har Oslo kommune gjennomført et alternativt sommerskoletilbud på 26 skoler. For å følge smittevernsfaglige råd og anbefalinger ble det kun gitt et tilbud for elevene på 5.- 10. trinn og skolestartere på utvalgte skoler. Disse skolene ligger i levekårsutsatte områder i Oslo. Hensikten var å nå ut til noen av de barna og unge i Oslo som trenger det mest. Til sammen deltok ca. 1000 elever på 5.-10. trinn og ca. 500 skolestartere. Oslo har i tillegg hatt gratis kjernetid i AKS for alle elever på 1.- 4. trinn i levekårsutsatte områder, hvor alle elevene har kunnet delta på AKS to dager per uke i skolens sommerferie.

Unntaket er fire kommuner som svarer at de har gjennomført flere aktiviteter og hatt flere deltakere enn i 2019.

Sommerskoletilbudet for elever i videregående opplæring

Seks fylkeskommuner har besvart hvilket tilbud de har hatt sommeren 2020 sammenlignet med 2019. Fire fylkeskommuner gjennomført omtrent samme aktiviteter som i 2019. Dette tilbudet består i eksamenskurs for elever som har stryk eller ikke har et vurderingsgrunnlag i et fag. Elever i vg1 og vg2 ved studiespesialiserende retning og yrkesfag har fått dette tilbudet i disse kommunene. I 2019 deltok rundt 372 elever og i 2020 rundt 380 elever. En fylkeskommune svarer at de har tilbudt flere aktiviteter enn i 2019, som kurs med avsluttende prøve eller andre faglige kurs.

En fylkeskommune svarer at de hadde et slikt eksamenstilbud i 2019 med 130 deltakere, mens de i 2020 ikke har gjennomført dette. En annen fylkeskommune svarer at de ikke har hatt et tilbud, verken i 2019 eller 2020.

De siste årene har de fleste fylkeskommunene hatt sommerskole med eksamenskurs for elever med stryk eller ikke vurderingsgrunnlag i et fag. Vi er for eksempel kjent med at Oslo har tilbudt eksamenskurs i matematikk og naturfag for elever på vg1 yrkesfag. Vi antar at tilsvarende kan være tilfelle i andre fylkeskommuner, selv om de ikke har respondert på undersøkelsen.

LITTERATURLISTE

Bakken A. *Ungdata 2019. Nasjonale resultater*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA);2019.

Brooks-Pollock E, Read JM, McLean AR, Keeling MJ, Danon L. Using social contact data to predict and compare the impact of social distancing policies with implications for school re-opening. *medRxiv*. 2020:doi: <https://doi.org/10.1101/2020.1107.1125.20156471>.

European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC)(2020).*COVID-19 in children and the role of school settings in COVID-19 transmission*.
www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/COVID-19-schools-transmission-August%202020.pdf.

Folkehelseinstituttet (2020). *Barns rolle i spredning av SARS-CoV-2 (Covid 19), 1. oppdatering. Hurtigoppsummering*.
www.fhi.no/publ/2020/barns-rolle-i-spredning-av-sars-cov-2-covid-19-1.-oppdatering.

Macartney K, Quinn HE, Pillsbury AJ, et al. (2020). Transmission of SARS-CoV-2 in Australian educational settings: a prospective cohort study. *Lancet Child Adolesc Health*.

McMaster University, Hamilton, Ontario, Canada;2020. *National Collaborating Centre for Methods and Tools*. (2020). *Rapid Evidence Review: What is the specific role of daycares and schools in COVID-19 transmission?* www.nccmt.ca/knowledge-repositories/covid19rapid-evidence-service.

NKVTS. (2020). *Psykososiale konsekvenser av koronapandemien for barn, unge og voksne*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
<https://www.nkvts.no/content/uploads/2020/03/Psykososiale-konsekvenser-av-koronapandemien-for-barn-og-voksne.pdf>.

Panovska-Griffiths J, Kerr CC, Stuart RM, et al. (2020) Determining the optimal strategy for reopening schools, the impact of test and trace interventions, and the risk of occurrence of a second COVID-19 epidemic wave in the UK: a modelling study. *Lancet Child Adolesc Health*.

Stein-Zamir C, Abramson N, Shoob H, et al. A large COVID-19 outbreak in a high school 10 days after schools' reopening, Israel, May 2020. *Eurosurveillance*. 2020;25(29).

Viner RM, Mytton OT, Bonell C, et al. Susceptibility to and transmission of COVID-19 amongst children and adolescents compared with adults: a systematic review and meta-analysis. *medRxiv*. 2020 doi: <https://doi.org/10.1101/2020.1105.1120.20108126>.